บทที่ 4

ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ตามกฎหมายต่างประเทศ

1. ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ในระบบกฎหมาย Civil Law

1.1 ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (German Civil Code: BGB) มีบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ 2 มาตรา คือ มาตรา 833 และมาตรา 834 ดังนี้

Section 833 “If a person is killed or the body or the health of a human being is injured, or a thing is damaged, by an animal, the person who keeps the animal is bound to compensate the injured party for any damage arising therefrom. The duty to make compensation does not rise if the damage is caused by a domestic animal which aids the business, the earning or the prosperity of keeper of the animal, and if the keeper of the animal has either exercised necessary care in supervising the animal or if the damage would have occurred notwithstanding the exercise of such care.” [1]

มาตรา 833 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน บัญญัติว่า

“ถ้าผู้ใดถูกกระทำให้ตาย หรือร่างกาย หรืออนามัย หรือทรัพย์สินของผู้นั้นได้รับความเสียหายเพราะสัตว์ บุคคลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์นั้นจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ต้องเสียหายในความเสียหายใดๆ อันเกิดขึ้นแต่สัตว์นั้น ความรับผิดนั้นย่อมจะไม่เกิดขึ้นหากเป็นความเสียหายที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงที่ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ หากผู้เลี้ยงรักษาสัตว์พิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาสัตว์ หรือความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น”

Section 834 “A person who undertakes to supervise an animal under a contract with the keeper of the animal is responsible for any damage which the animal

---

[1] Ian S. Forrester, Simon L. Goren, Hans_Michael Ilgen, The German Civil Code, (Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1975).

causes to a third party in the manner specified in section 833. The responsibility does not arise if he has exercised necessary care in the supervision, or if the damage would have occurred notwithstanding the exercise of such care."[2]

มาตรา 834 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน บัญญัติว่า

"บุคคลใดซึ่งรับเลี้ยงสัตว์ตามสัญญาซึ่งได้กระทำไว้กับผู้เลี้ยงรักษาสัตว์นั้น จะต้องรับผิดในความเสียหายใดๆ อันสัตว์นั้นได้ก่อขึ้นแก่บุคคลภายนอกตามลักษณะที่ระบุไว้ในมาตรา 833 ความรับผิดนั้นย่อมจะไม่เกิดขึ้น ถ้าเขาได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการเลี้ยงและรักษาสัตว์นั้น หรือถ้าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น"[3]

จากบทบัญญัติข้างต้นอาจแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1.1.1 หลักเกณฑ์ความรับผิด

1.1.1.1 ความหมายและประเภทของคำว่าสัตว์

แต่เดิม กฎหมายเยอรมันไม่ได้กำหนดนิยามหรือแบ่งแยกชนิดของสัตว์ ดังนั้นบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์จึงใช้กับสัตว์ทุกชนิด ทุกประเภท ทุกขนาด และไม่ว่าจะมีความดุร้ายหรือไม่ก็ตาม แต่ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 833 เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ.1908 โดยได้มีการกล่าวถึงสัตว์เลี้ยงที่ใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ (a domestic animal which aids the business, the earning or the prosperity of keeper of the animal) ซึ่งการแยกประเภทของสัตว์ดังกล่าวจะส่งผลต่อความรับผิดของบุคคลผู้ต้องรับผิดด้วย กล่าวคือ หากเป็นความเสียหายที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงที่ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์แล้ว ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์อาจพิสูจน์เพื่อยกเว้นความรับผิดได้ ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ประเภทนี้จึงเป็นเพียงข้อสันนิษฐานความผิดแบบไม่เด็ดขาด (Liability based on a rebuttable presumption of fault)[4] เท่านั้น ซึ่งสามารถพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานได้ แต่หากเป็นสัตว์เลี้ยงทั่วไปนอกเหนือจาก

---

[2] *Ibid.*

[3] ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำสอนชั้นปริญญาโท: กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546), น.79.

[4] Mathias Reimann and Joachim Zekoll, Introduction to German Law, 2nd ed. (The Netherlands: Kluwer Law International, 2005), p.207.

ที่ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์แล้ว ความรับผิดนั้นถือเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ซึ่งผู้เลี้ยงรักษาสัตว์จะต้องรับผิด โดยไม่อาจพิสูจน์เพื่อยกเว้นความรับผิดได้

นอกจากนี้ สัตว์ที่จะอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 833 และ 834 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้นั้นจะต้องเป็นสัตว์ที่มีเจ้าของเท่านั้น หากเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของจะไม่อยู่ในความหมายของมาตราดังกล่าว และถึงแม้ว่ามาตรา 90 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจะบัญญัติว่าสัตว์มิใช่ทรัพย์ก็ตาม แต่ก็มิได้กระทบต่อบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์แต่อย่างใด

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า สัตว์ตามมาตรา 833 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันแบ่งออกเป็น

1.) <u>สัตว์เลี้ยงที่ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์</u>

อาจเรียกได้ว่า เป็นสัตว์ที่เจ้าของหรือผู้เลี้ยงได้เลี้ยงไว้เพื่อการใช้งานตามหน้าที่ คือใช้ในการประกอบอาชีพ (Profession หรือ occupation) หรือการค้าหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Trade หรือ economic activity) หรือเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนหรือเพื่อประทังชีวิต (Support หรือ subsistence) ผู้เลี้ยงนั่นเอง เช่น สุนัขตำรวจ สุนัขที่เลี้ยงไว้เพื่อช่วยเหลือคนพิการ ม้าแข่ง เป็นต้น ทั้งนี้รวมถึงสัตว์ที่ถูกจ้างมาเพื่อการใช้งานโดยเฉพาะ เช่น นักท่องเที่ยวต้องการขี่ม้า จึงขอยืมม้าของชาวบ้านมาขี่โดยให้ค่าจ้างตอบแทน เป็นต้น

2.) <u>สัตว์เลี้ยงทั่วไปที่ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์มิได้ใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์</u>

ก็คือเป็นสัตว์เลี้ยงอื่นๆ ที่เจ้าของหรือผู้เลี้ยงมิได้เลี้ยงไว้เพื่อใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยง หรือเพื่อการใช้งานตามหน้าที่ เช่น สัตว์ที่ใช้เพื่อประโยชน์ในบ้าน (housstand) หรือใช้ในทางธุรกิจ (wirtschaft) โดยมีลักษณะเป็นการชั่วคราว

1.1.1.2 <u>ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์</u>

ความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ตามมาตรา 833 และ 834 นี้รวมถึงความเสียหายทุกอย่างไม่ว่าจะต่อชีวิต ร่างกาย ความเสียหายต่อทรัพย์สิน[5] ที่ว่า ความเสียหาย “อันเกิดจากสัตว์” ได้แก่

---

[5] Rudolf Huebner, <u>A History of Germanic Private Law,</u> Reprinted (New York: Augustus M. Kelly Publishers, 1968), p.582.

ความเสียหายนั้นต้องเกิดจากสัตว์นั้นโดยตรง หรือสัตว์นั้นต้องเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายนั้นโดยตรง โดยเกิดจาก “เหตุ” ที่สัตว์ถูกกระตุ้นหรือเร้าโดยตรงและสัตว์ได้ตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นๆ (tierspezifische Gefahr) เช่น เสียงดังจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ หรือการที่คนวิ่งผ่าน อย่างไรก็ตาม “เหตุ” นั้นอาจจะมิใช่เหตุโดยตรงเพียงประการเดียวที่ทำให้เกิดผลแห่งความเสียหายนั้นขึ้น กล่าวคือ เหตุนั้นอาจเป็นแต่เพียงเหตุอย่างหนึ่งซึ่งประกอบกับเหตุอื่นๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นก็ได้ เช่น สุนัขเห่าเด็ก เด็กตกใจเสียงเห่าจนพลัดตกจากทางเท้าทำให้ถูกรถเฉี่ยวชน เป็นต้น[6]

1.1.1.3 บุคคลผู้ต้องรับผิด

เมื่อเกิดความเสียหายอย่างใดๆ ขึ้นเพราะสัตว์เป็นเหตุ ทำให้บุคคลภายนอกได้รับอันตรายถึงตาย หรือบาดเจ็บแก่ร่างกาย หรืออนามัย หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นได้รับความเสียหาย[7] ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ต้องเสียหาย โดยจะต้องปรากฏลักษณะความสัมพันธ์ที่มีส่วนเกี่ยวพันกันระหว่างผู้ครอบครองหรือผู้เลี้ยงรักษาสัตว์กับความเสียหายด้วย กฎหมายได้กำหนดตัวบุคคลผู้ต้องรับผิดไว้ดังนี้

1.) บุคคลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ (The keeper of the animal)

มาตรา 833 ได้กำหนดให้ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์มีความรับผิดต่อผู้ต้องเสียหายในความเสียหายใดๆ อันเกิดขึ้นแต่สัตว์ซึ่งตนได้รับเลี้ยงไว้ ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ก็คือผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลสัตว์ซึ่งเป็นผู้ที่ใช้อำนาจปกครองเหนือสัตว์นั้นโดยสมัครใจ แม้จะเป็นการดูแลสัตว์นั้นโดยอ้อมก็ตาม รวมถึงผู้ที่รับดูแลสัตว์นั้นเพียงชั่วคราว และมีความรับผิดชอบเหนือสัตว์นั้นในช่วงเวลาแม้เพียงสั้นๆ และแม้ว่าบุคคลนั้นจะมิใช่เจ้าของที่แท้จริง หรือเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย แต่ได้สัตว์มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายก็ตาม เช่น ผู้ลักขโมยได้เลี้ยงสัตว์ซึ่งตนได้ขโมยมา หากในระหว่างนั้นสัตว์ที่เลี้ยงดูอยู่ได้ไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลที่ลักขโมยสัตว์นั้นมาก็จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากถือว่าเป็นผู้เลี้ยงรักษาสัตว์อยู่ในขณะที่เกิดเหตุนั่นเอง

นอกจากนี้ ระดับของความรับผิดของผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ตามกฎหมายเยอรมันนั้น ยังแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเภทของสัตว์ที่เลี้ยงด้วย กล่าวคือ หากเป็นความเสียหายที่เกิดจาก

---

[6] Klaus Moritz, <http://bgb.jura.uni-hamburg.de/agl/agl-833.htm >

[7] Ernest J. Schuster, The Principles of German Civil Law, (Oxford: Clarendon Press, 1907), p.346.

สัตว์เลี้ยงที่ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์แล้ว ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์อาจพิสูจน์เหตุยกเว้นความรับผิดได้ตามกฎหมาย ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ประเภทนี้จึงเป็นเพียงข้อสันนิษฐานความผิด (Presumption of Fault) เท่านั้น แต่หากเป็นสัตว์เลี้ยงอื่นนอกเหนือจากที่ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์แล้ว เช่น ผู้ที่ได้ใช้สัตว์นั้นเพื่อประโยชน์ในบ้าน (housstand) หรือเพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจ (wirtschaft) ก็จริงแต่มีลักษณะเป็นการชั่วคราวเท่านั้น ความรับผิดอันเกิดจากสัตว์ประเภทนี้ถือเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)[8] ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์จะต้องรับผิด โดยไม่อาจพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดได้

2.) <u>บุคคลผู้รับดูแลสัตว์โดยมีสัญญากับผู้เลี้ยงรักษาสัตว์</u> (A person who undertakes to supervise an animal under a contract with the keeper of the animal)

ตามความในมาตรา 834 หากสัตว์ที่อยู่ในความดูแลรักษาของบุคคลผู้รับดูแลสัตว์โดยมีสัญญากับผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ ไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นในระหว่างนั้น บุคคลผู้รับดูแลสัตว์ตามสัญญานี้จะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นแต่สัตว์นั้น อย่างไรก็ตาม กรณีนี้จะต่างจากความรับผิดของผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ เนื่องจากความรับผิดของบุคคลผู้รับดูแลสัตว์โดยมีสัญญากับผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ไม่ได้เป็นไปตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) หากแต่อยู่บนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานความผิดแบบไม่เด็ดขาด (Liability based on a rebuttable presumption of fault)[9] เท่านั้น

คำว่า “สัญญา” ตามความหมายในมาตรานี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นสัญญาที่ทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร เพียงแค่มีการตกลงกันตามหลักทั่วไปว่าด้วยสัญญาก็ถือว่าเป็นผู้รับเลี้ยงดูแลสัตว์ตามสัญญาแล้ว[10] เช่น ผู้เช่า หรือผู้ยืมสัตว์ กรณีนี้ไม่สามารถปรับใช้ในฐานะผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ตามมาตรา 833 ได้ แต่จะต้องปรับใช้ในฐานะผู้รับดูแลสัตว์ตามสัญญาตามมาตรา 834 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันแทน

---

[8] อนันต์ จันทรโอภากร, “โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายละเมิด,” ใน <u>หนังสือรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์</u>, รวบรวมโดยนายสมยศ เชื้อไทย (กรุงเทพมหานคร: พี.เค.พริ้นติ้งเฮาส์, 2531), น.106.

[9] Mathias Reimann and Joachim Zekoll, *supra note 4,* p.207.

[10] Klaus Moritz, *supra note 6.*

1.1.2 เหตุยกเว้นความรับผิด

ดังที่กล่าวไปแล้วว่าความรับผิดของผู้ที่เลี้ยงดูแลสัตว์ตามกฎหมายเยอรมันนั้นตั้งอยู่บนความรับผิดโดยเคร่งครัด หรือข้อสันนิษฐานความผิดแล้วแต่กรณี โดยผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์เพียง 2 ประการคือ พิสูจน์ว่าจำเลยมีหน้าที่ดูแลสัตว์นั้น และพิสูจน์ว่าความเสียหายที่ได้รับนั้นเป็นความเสี่ยงที่ตามธรรมดาย่อมจะเกิดจากสัตว์นั้น[11]

อย่างไรก็ตาม หลักกฎหมายเยอรมันได้บัญญัติเหตุยกเว้นความรับผิดสำหรับกรณีความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ไว้สำหรับบุคคลดังต่อไปนี้

ก.) ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ เฉพาะในกรณีสัตว์เลี้ยงที่ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ ตามมาตรา 833

ข.) ผู้รับดูแลสัตว์โดยมีสัญญากับผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ สำหรับสัตว์เลี้ยงทุกประเภท ตามมาตรา 834

ความรับผิดของบุคคลเหล่านี้เป็นความรับผิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความรับผิดแบบข้อสันนิษฐานความผิดที่สามารถหักล้างได้ (Liability based on a rebuttable presumption of fault) โดยบุคคลผู้ต้องรับผิดนั้นจะต้องพิสูจน์เหตุยกเว้นความรับผิดให้ได้เหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

1.) ตนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการเลี้ยงและรักษาสัตว์นั้นแล้ว

ความระมัดระวังดังกล่าวก็คือความระมัดระวังตามปกติ (ordinary care) ในการดูแลสัตว์ เช่น สุนัขดุก็ต้องจับขังกรงหรือล่ามโซ่ เป็นต้น

2.) ความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

กล่าวคือ ไม่ว่าผู้ที่เลี้ยงดูแลสัตว์จะได้ใช้ความระมัดระวังดูแลเป็นอย่างดีแล้วสักเพียงใด ความเสียหายก็ย่อมจะเกิดมีขึ้นอยู่ดี เช่น กรณีที่เป็นความผิดของผู้เสียหายนั้นเอง หรือเป็นความผิดของบุคคลภายนอกที่ไม่อาจป้องกันได้

หากบุคคลผู้ต้องรับผิดสามารถพิสูจน์ได้ตามเหตุใดเหตุหนึ่งข้างต้น ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์หรือผู้รับดูแลรักษาสัตว์โดยมีสัญญา ก็ไม่ต้องรับผิดใดๆ ในความเสียหายที่เกิดขึ้น

ด้วยเหตุนี้ อาจสรุปได้ว่า บุคคลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์จะมีความรับผิดโดยเคร่งครัดโดยไม่อาจกล่าวอ้างเหตุยกเว้นความผิดสำหรับกรณีของสัตว์เลี้ยงที่ผู้เลี้ยงรักษาสัตว์*มิได้*ใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์ เช่น สัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อประโยชน์ในบ้าน เป็นต้น

---

[11] Mathias Reimann and Joachim Zekoll, *supra note 4,* p.215.

แต่สำหรับผู้เลี้ยงรักษาสัตว์เลี้ยงที่ใช้ในทางการอาชีพ ธุรกิจ หรือเพื่อการเฝ้าดูแลผู้เลี้ยงรักษาสัตว์และกรณีของผู้รับดูแลสัตว์โดยมีสัญญากับผู้เลี้ยงรักษาสัตว์จะถือเป็นความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย โดยอาจจะพิสูจน์เหตุยกเว้นความรับผิดได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามปกติในการดูแลสัตว์แล้ว หรือไม่ว่าอย่างไรก็ตามความเสียหายก็ย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้นแล้ว

1.2 ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมีบัญญัติไว้แต่เพียงมาตราเดียวคือ มาตรา 1385 ดังนี้

Article 1385 “The owner of an animal, or the person who use it while such care lasts, is liable for the damage which the animal has caused, whether it was under his care or whether it was lost or had escaped.”

มาตรา 1385 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส บัญญัติว่า

“เจ้าของสัตว์หรือผู้ที่ใช้สัตว์ระหว่างที่ใช้สัตว์จะต้องรับผิดในความเสียหายที่สัตว์นั้นก่อขึ้น ไม่ว่าสัตว์นั้นจะอยู่ในความดูแลของตนหรือสัตว์นั้นได้หลงทางหรือเพริดหนีไป”[12]

จากบทบัญญัติข้างต้นแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1.2.1 หลักเกณฑ์ความรับผิด

1.2.1.1 ความหมายและประเภทของคำว่าสัตว์

มาตรา 1385 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสไม่ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “สัตว์” อีกทั้งมิได้กล่าวถึงประเภทหรือชนิดของสัตว์ด้วยเช่นกัน ดังนั้น คำว่า “สัตว์” ตามบทบัญญัติของกฎหมายฝรั่งเศสจึงย่อมหมายถึงสัตว์ทั้งปวง ไม่ว่าจะมีขนาดเท่าใด หรือมีนิสัยดุร้ายหรือไม่ เพราะไม่ได้มีการแยกลักษณะชนิดของสัตว์โดยเฉพาะเจาะจง[13] ข้อสันนิษฐานความรับผิด (Presumption of responsibility) นี้ จึงนำมาใช้กับเจ้าของแกะและเจ้าของสุนัขป่าโดยไม่

---

[12] ไพจิตร ปุญญพันธ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3,* น.80.

[13] อนันต์ จันทรโอภากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.106.

แตกต่างกัน[14] อย่างไรก็ตาม นักนิติศาสตร์ตลอดจนศาลฝรั่งเศสมีความเห็นพ้องตรงกันว่าสัตว์ที่จะอยู่ในบังคับของมาตรานี้จะต้องเป็น “สัตว์ที่มีเจ้าของ” เท่านั้น[15] เพราะสามารถอยู่ในความดูแลรักษาซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการหาตัวผู้รับผิดตามมาตรานี้ หากเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของย่อมจะไม่อยู่ในความหมายของมาตรา 1385 เช่น สัตว์ป่าจะไม่อยู่ภายในบังคับของมาตรานี้จนกว่าสัตว์เหล่านั้นจะถูกจับมา[16] เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงกรณีของสัตว์บางชนิดที่มีเจ้าของแต่เจ้าของได้เลี้ยงโดยวิธีปล่อยให้เป็นอิสระตามธรรมชาติด้วย ซึ่งหากสัตว์ไปก่อความเสียหายขึ้น เจ้าของก็ต้องรับผิดเช่นเดียวกัน เพราะถือว่าเป็นสัตว์ที่มีเจ้าของแล้ว เช่น กรณีผึ้งที่ปล่อยเลี้ยงตามธรรมชาติให้บินกลับมายังรังเองเพื่อค้าน้ำผึ้ง หรือนกพิราบที่เลี้ยงโดยไม่ได้ขังกรง เป็นต้น[17]

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า มาตรา 1385 นี้ใช้บังคับได้กับสัตว์ทุกประเภทที่มี “เจ้าของ” ซึ่งอาจแยกรายละเอียดตามที่ปรากฏตามแนวคำพิพากษาฎีกาของศาลฝรั่งเศส ได้ดังนี้[18]

- สัตว์เลี้ยงในบ้าน (les animaux domestiques)

ตามความหมายของศาลฎีกาฝรั่งเศส หมายถึง สัตว์ที่อาศัย เติบโต ได้รับอาหาร ขยายพันธุ์ ภายใต้ชายคาบ้านของมนุษย์ และโดยการดูแลของบุคคลนั้น (les êtres animés qui vivent, s’élèvent, sont nourris, se reproduisent sous le toit de l’homme et par ses soins)[19] แม้ว่าสัตว์นั้นจะหนีไป[20] หรือออกไปร่อนเร่จนกลายเป็นสัตว์จรจัดก็ตาม

---

[14] F.H.Lawson, A.E.Anton, L.Neville Brown, Amos and Walton’s Introduction to French Law, 3rd ed. (Oxford: Clarendon Press, 1967), p.233.

[15] จิ๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), น.213.

[16] F.H.Lawson, A.E.Anton, L.Neville Brown, *supra note 14,* p.233.

[17] จิ๊ด เศรษฐบุตร*, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*5, น.214.

[18] Philippe Le Tourneau, Droit de la responsabilité et des contrat, 6eme édition (Paris: Dalloz, 2006), pp.1402 – 1403.

[19] Cass. Crim., 14 Mars 1861 DP 1861, 1, 184.; Cass. Crim., 22 Févr. 1984, D 1985, 19, note Agostini, เช่น สุนัข.

[20] Cass. 2e Civ., 5 Mai 1977, Bull. Civ. II, n° 117, bovidé; CA Rouen, 11 Févr. 2003, JCP G 2004, IV, 1417.

- สัตว์ที่อยู่ในความครอบครองของเจ้าของโดยการได้ดอกผลในสัตว์ที่ถือเป็นทรัพย์ประธาน ตามมาตรา 524 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส[21] (les animaux qui appartiennent à un propriétaire par voie d'accession)

เช่น ปลาที่อยู่ในบ่อ นกพิราบในบ้านนก[22] ฝูงกระต่ายที่รวมกันอยู่ในโพรงกระต่าย[23] ฝูงผึ้งในรังผึ้ง[24] แต่จะเป็นปัญหาสำหรับผู้เสียหายว่าในกรณีที่โดนผึ้งต่อยนั้นจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ผึ้งตัวนั้นเป็นทรัพย์ของจำเลย[25]

---

[21] Article 524 "Articles which the proprietor of a farm has placed thereon, for the service and management of such a farm, are immoveable by destination.

Thus immoveables by destination, having been placed by the proprietor for the use and management of his farm, are,

Beasts required for agricultural purposes;

Implements of husbandry;

Seeds given to farmers or other cultivators;

Pigeons belonging to dove-houses;

Rabbits in warrens;

Bee-hives;

Fish in ponds;

Presses, coppers, stills, vats, and tubs;

Implements necessary for the working of forges, paper-mills, and other machinery;

Straw and manure.

Immoveable also by destination are, all moveable effects which a proprietor has attached to a farm to continue so for ever."

[22] Cass 2^{e} Civ., 8 Nov. 1984, Gaz. Pal.1986, 1, somm.246.; Cass 2^{e} Civ., 24 Mai. 1991, IR 181.

[23] CA Versailles, 27 Sept. 1983, Gaz. Pal.1984, 1, 223.

[24] CA Paris, 4 Mai 1944, DA 1944, 99; Cass. 2^{e} Civ., 6 Mai 1970, D. 1970, 528.

[25] Cass. 2^{e} Civ., 2 Nov 1955, JCP G 1955, II, 8996.

- สัตว์ป่าที่ไม่ใช่ “สัตว์ไม่มีเจ้าของ” (les animaux sauvage qui ne sont pas des “res nullius”)

เช่น กรณีของสัตว์ (ป่า) ต่างๆ ในสวนสัตว์[26] แม้ว่าสัตว์นั้นจะหนีไปก็ตาม[27] แต่ก็มิใช่ ”สัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ” ในกรณีดังกล่าว เจ้าของหรือผู้ดูแลย่อมเป็นผู้รับผิด

ในทางกลับกัน อาจกล่าวได้ว่า สัตว์ที่ไม่อยู่ในข่ายบังคับของมาตรา 1385 โดยหลักแล้วก็คือสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ เช่น

- สัตว์ที่ถูกล่าเป็นอาหารอย่างเกมล่าสัตว์ [28] (le gibier)

เจ้าของป่าหรือเจ้าของพื้นที่ที่มีสัตว์อาศัยอยู่อาจจะต้องรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ประเภทนี้เฉพาะแต่ในกรณีที่ความผิดเกิดจากตนเอง ตัวอย่างเช่น บุคคลดังกล่าวได้ทำการล่อสัตว์เหล่านั้น หรือไม่ได้ใช้วิธีการที่เหมาะสมเพียงพอในการล่า หรือได้ปฏิเสธวิธีการล่าที่ถูกร้องขอโดยบุคคลที่ต่อมาได้รับความเสียหายจากสัตว์นั้นในพื้นที่นั้น[29] แต่ความรับผิดดังกล่าวเป็นความรับผิดที่มีฐานความรับผิดมาจากมาตรา 1382 (ซึ่งเป็นความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตนเอง ซึ่งเทียบได้กับมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย) มิได้อยู่ในบังคับของมาตรา 1385 และหากเป็นกรณีที่เป็นความเสียหายร้ายแรงก็จะใช้ฐานความรับผิดจากหลักความรับผิดต่อความเป็นเพื่อนบ้าน (la responsabilité pour troubles de voisinage)

---

[26] Comp. T Civ. Boulogne-sur-mer, 25 Mars 1932, DH 1932, 391.

[27] Domat, Loix civiles…, L.II, t. VIII, sect.II, n°9: “ce qui ont des bestes farouches, comme des lions, des tigres, des ours, et autres semblables, […] répondent des dommages arrivés faute de bonne garde”; ผู้ที่มีสัตว์ดุร้าย เช่น สิงโต เสือ หมี หรือสัตว์อื่นในลักษณะเดียวกัน ต้องรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากการขาดการดูแลที่สมควร.

[28] Cass. 2e Civil., 9 Janv. 1990, JCP G 1991, IV 1991, IV, 86 ; Cass. 2e Civ., 4 Juin 1997, Bull civ. II, n° 166 ; Cass. 2 Civ., 8 Juill. 2004, JCP J 2004, IV, 2919, chevreuil ซึ่งเป็นกรณีของการล่ากวาง.

[29] CA Limoges, 9 Juin 1999, Gaz. Pal. 2000. 1, 1397, เป็นกรณีสมาพันธ์ท้องถิ่นเพื่อการล่าสัตว์แห่งหนึ่งที่ปล่อยปละให้สัตว์ (ในที่นี้คือ แกะชนิดหนึ่ง) ขยายพันธุ์ในพื้นที่ที่เป็นเขตเลี้ยงวัว.

อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการเช่าพื้นที่เพื่อทำการล่าสัตว์ ความรับผิดเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจะตกแก่ผู้เช่าพื้นที่ดังกล่าวซึ่งมีเหตุจากการขาดความระมัดระวัง[30] แม้ว่าเจ้าของพื้นที่จะยังได้รับสิทธิให้เข้าไปทำการล่าในพื้นที่นั้นได้อยู่ก็ตาม[31]

1.2.1.2 <u>ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์</u>

ความรับผิดของเจ้าของหรือผู้ที่ใช้สัตว์ตามกฎหมายฝรั่งเศสจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อจะต้องปรากฏการกระทำ (fait) ของสัตว์ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายนั้น หากไม่มีการกระทำเสียเลยก็ย่อมไม่เกิดความรับผิดของเจ้าของหรือผู้ที่ใช้สัตว์ ดังนั้น ประเด็นสำคัญคือ อย่างไรที่ถือว่าเป็นการกระทำของสัตว์แล้วหรือไม่ มีข้อสังเกตว่าเพียงแค่มีการกระทำอันเป็นการเคลื่อนไหวของสัตว์อันเป็นความหมายทั่วๆไป แต่มิใช่ประเด็นว่าสัตว์กระทำความผิดหรือไม่ เพราะสัตว์ไม่ใช่มนุษย์ จะกระทำผิดไม่ได้

ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์นี้อาจเกิดขึ้นได้ทุกรูปแบบ กรณีที่ถือเป็นการกระทำของสัตว์โดยชัดเจน เช่น สุนัขกัด ม้าเตะ ควายขวิด เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงกรณีผู้เดินผ่านทางที่ตกใจจากเสียงเห่าของสุนัขแล้วถูกรถชนในที่สุด[32] หรือกรณีที่พาช้างเดินไปบนถนนหลวงจนเป็นเหตุให้ม้าลากรถตกใจ จนเกิดความเสียหาย[33] หรือการที่สุนัขเห่าหอนในเวลาค่ำคืนจนเขานอนไม่หลับ หรือการที่สัตว์เป็นพาหะนำเชื้อโรคมาเผยแพร่ไปยังสัตว์ของผู้อื่น[34] เหล่านี้ถือว่ามีการกระทำของสัตว์แล้วทั้งสิ้น ดังนั้น สัตว์อาจก่อความเสียหายโดยเป็นการกระทำต่อตัวบุคคลหรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญ หรือกระทำต่อทรัพย์สิ่งของต่างๆ หรือกระทำต่อสัตว์ของผู้อื่นก็ได้

กรณีการกระทำที่คาบเกี่ยวว่าเป็นการกระทำของคนหรือของสัตว์ในกรณีอุบัติเหตุในการจราจร มีหลักเกณฑ์ว่าแม้สัตว์จะอยู่ในบังคับบัญชาของคนก็ตาม ก็ถือว่าเป็นการกระทำของสัตว์ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อผู้เสียหายมากกว่าการฟ้องโดยอาศัยมาตรา 1382 ซึ่งเป็นหลักทั่วไปของละเมิด (เทียบได้กับมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย) ทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความผิดของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ที่ใช้สัตว์

---

[30] Cass. Req., 27 Oct. 1936, s.1937, 1, 8.

[31] Cass. Req., 3 Fév. 1936, DH 1936, 194.

[32] Gaz. Pal.1982, pan. 250.

[33] จิ๊ด เศรษฐบุตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15,* น.215.

[34] Cass. 2e Civ., 9 Janv. 1991, Bull. civ., II, n°3; 4 Juin 1997, Bull. civ., II, n°166.

1.2.1.3 <u>บุคคลผู้ต้องรับผิด</u>

มาตรา 1385 ได้กล่าวถึงบุคคล 2 ประเภท แต่ก็ใช้คำว่า “หรือ” ไม่ใช่ “และ” ดังนั้น บุคคลผู้ต้องรับผิดตามมาตรานี้ก็คือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น มิใช่การรับผิดร่วมกัน ซึ่งบุคคลที่ต้องรับผิดได้แก่

1.) <u>เจ้าของสัตว์</u>

หมายถึง ผู้มีกรรมสิทธิ์ในสัตว์นั้น ซึ่งย่อมหมายถึงผู้มีกรรมสิทธิ์รวมด้วย ศาลฝรั่งเศสวินิจฉัยเสมอมาว่าหากสัตว์ได้อาศัย เติบโต ได้รับอาหาร ขยายพันธุ์ ภายใต้ชายคาบ้านใด แล้วมีผู้ที่เลี้ยงดู ผู้นั้นคือเจ้าของ และถือเป็นสัตว์ที่มีเจ้าของ[35] แต่สำหรับผู้ที่ครอบครองสัตว์โดยไปจับสัตว์ที่ได้หลุดหนีหรือพลัดหลงมานั้น ระหว่างที่สัตว์อยู่ในความครอบครองหากไปก่อความเสียหายแก่ผู้อื่น บุคคลที่ครอบครองสัตว์ไม่มีความรับผิด เพราะยังถือว่าสัตว์นั้นเป็นสัตว์ที่มีเจ้าของและอยู่ในความดูแลของเจ้าของ บุคคลที่ต้องรับผิดก็คือเจ้าของสัตว์นั่นเอง[36]

2.) <u>ผู้ใช้สัตว์</u>

ผู้ใช้สัตว์นี้เป็นถ้อยคำที่เป็นที่ถกเถียงกันมาก แต่ก็ให้ความหมายได้ว่าหมายถึง ผู้มีสิทธิใช้สัตว์นั้น (le droit d’usage) เช่น ผู้มีสิทธิเก็บกินบนสัตว์ ผู้ยืมสัตว์[37]

หลักเรื่องความดูแลในมาตรา 1385 นั้นยึดตามหลักในมาตรา 1384 วรรคหนึ่ง[38] ซึ่งเป็นหลักในเรื่องความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสิ่งของ ซึ่งแม้จะบัญญัติขึ้นภายหลังมาตรา 1385 แต่ก็ได้กลายเป็นหลักทั่วไปสำหรับความรับผิดกรณีนี้ไปแล้ว เพราะสัตว์ในทางกฎหมายถือว่าเป็นสิ่งของ (chose) อย่างหนึ่งเช่นกัน ดังนั้น หลักความรับผิดของผู้ดูแลสัตว์นั้น (ไม่ว่ากรณีเจ้าของสัตว์หรือผู้ใช้สัตว์) ในเรื่องความดูแล จึงยึดตามหลักในมาตรา 1384 แต่เรื่องที่ว่าสัตว์ประเภทใดบ้างที่อยู่ในบังคับของมาตรา 1385 นั้น ก็ยังปรับใช้ตามมาตรา 1385 ซึ่งเป็น

---

[35] Cass. Crim., 14 Mars 1861 DP 1861, 1, 184. ; Cass. Crim., 22 Févr. 1984, D 1985, 19, และดู จิ๊ด เศรษฐบุตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*5, น.218.

[36] จิ๊ด เศรษฐบุตร, *เพิ่งอ้าง,* น.218.

[37] *เพิ่งอ้าง,* น.218.

[38] Article 1384 “A person is responsible not only for the injury which is caused by his own act, but also for that which is caused by the act of persons for whom he is bound to answer, or by things which he has had under his care.”...

บทมาตราเฉพาะอยู่เช่นเดิม ประกอบกับพิจารณาแนวคำพิพากษาของศาลที่ผ่านๆ มาเพื่ออ้างอิง เนื่องจากไม่มีการให้นิยามหรือแยกประเภทของสัตว์ไว้โดยเฉพาะตามกฎหมาย

บุคคลผู้ต้องรับผิดในมาตรานี้ มีหลักสำคัญอยู่ที่ว่า บุคคลนั้นเป็นเจ้าของหรือผู้ใช้สัตว์ที่อยู่ใน “ความดูแล” (la garde) ของตน ซึ่งเรียกโดยทั่วไปได้ว่าเป็น “ผู้ดูแล” (le gardien) แม้ว่าความดูแลนั้นมีได้หลายลักษณะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของสัตว์นั้นๆ อย่างไรก็ตาม แนวคำพิพากษาฎีกาคลาสสิกของฝรั่งเศสได้วางหลักไว้ว่า “ผู้ดูแล คือ บุคคลที่มีการใช้ การออกคำสั่งการควบคุม” ในสิ่งนั้นๆ[39] (chose) กล่าวโดยสรุปก็คือ บุคคลที่มีความเป็นไปได้ในการป้องกันมิให้สิ่งนั้นๆ (หรือก็คือสัตว์นั้นๆ) สร้างความเสียหายขึ้นนั่นเอง[40]

ลักษณะทั้งสามประการของอำนาจดูแลนั้นมีลักษณะคล้ายกันมาก และศาลเองก็ไม่ได้แยกแยะอย่างชัดเจนแต่อย่างใด โดยทั่วไปแล้วลักษณะทั้งสามรวมความได้ว่า คืออำนาจที่มีอิทธิพลสำคัญต่อสิ่งที่ดูแล เรียกว่า la maitrise de la chose ซึ่งอาจอธิบายได้ดังนี้[41]

ก. "อำนาจใช้" (l'usage) ก็คือ ข้อเท็จจริงที่เกิดจากการใช้สิ่งของนั้นๆ ซึ่งโดยทั่วไปเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ของตน ในการทำกิจกรรมของตนไม่ว่ากิจกรรมใดๆ ซึ่งบางกรณีอาจเป็นกิจการในวิชาชีพก็ได้ (le fait de se servir de la chose, généralement dans son intérêt, à l'occasion de son activité, quelle q'uelle soit, le cas échéant professionnel)

ข. "อำนาจควบคุม" (le contrôle) คือ อำนาจที่ผู้ดูแลสามารถเฝ้าระมัดระวัง และในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นผู้มีวิชาชีพ จะมีความสามารถในการป้องกันไม่ให้สิ่งนั้นก่อความเสียหายได้[42] (le contrôle signifie aue le gardien peut surveiller la chose, et même, au moins s'il est un professionnel, qu' il a l'aptitude à empêtcher qu'elle cause des dommages)

---

[39] Cass. 2e Civ., 5 Mars 1953, D 1953, 473 note R. Savatier; CA Paris, 19 avr. 2000, Gaz Pal.2000, 2, somm 2755. ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการปรับใช้เรื่องความดูแลตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1384 ซึ่งเป็นเรื่องความรับผิดเกี่ยวกับสิ่งของ (la responsabilité du fait des choses).

[40] Alain Bénabant, Droit civil Les Obligations, 10e édition (France: Montchrestien, 2005), p.415. และดู Cass. 2e Civ., 20 Juin. 2002, JCP G 2002, IV, 239.

[41] Philippe Le Tourneau, *supra note 18,* pp.1386-1387.

[42] Cass. 1re Civ., 9 Juin 1993, Montigny-les-Metz, Bul.civ. I, n°213; D. 1994, 80, note Dagorne-Labbé.

ค. "อำนาจสั่งการ" (la direction) แสดงถึงอำนาจบังคับของผู้ดูแลที่มีต่อสิ่งของนั้นๆ กล่าวคือ สามารถใช้สิ่งนั้นได้ตามวิธีการของตนเอง สามารถเคลื่อนย้ายไปในที่ใดๆก็ได้ที่ตนต้องการโดยอิสระ[43] (la direction manifeste le pouvoir effectif du gardien sur la chose; il peut l'utiliser à sa guise, la faire déplacer là où il le souhaite, de façon indépendante)

จากคำอธิบายข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นการให้ความสำคัญกับสถานการณ์ตามความเป็นจริง มิใช่คำนึงถึงอำนาจตามกฎหมายต่อสิ่งนั้นๆ เช่น ในกรณีของผู้เช่า ผู้มีสิทธิเก็บกิน ผู้ยืม หรือแม้กระทั่งผู้ลักขโมยสิ่งนั้นไปแล้วเกิดความเสียหายจากสิ่งของดังกล่าวขึ้นภายหลังได้ด้วย เนื่องจากถือว่า ในกรณีนี้เจ้าของแม้จะเป็นผู้ถือสิทธิเพียงหนึ่งเดียวในสิ่งของนั้น แต่ก็ได้สูญเสียคุณสมบัติในการเป็นผู้ดูแลไปแล้ว เนื่องจากการดูแลดังกล่าวได้ตกไปอยู่แก่ผู้ลักขโมย ซึ่งเป็นผู้ดูแลตามความเป็นจริง[44]

กรณีการลักขโมยนั้น เป็นสมมติฐานคลาสสิกของกรณีการโอนการดูแลโดยไม่สมัครใจ (transfert involontaire) ซึ่งเกิดหลักที่ว่า เมื่อใดก็ตามที่เจ้าของหรือผู้ดูแลที่มิใช่เจ้าของถูกพรากการครอบครองไปโดยผู้ลักขโมย ถือว่าบุคคลนั้นๆยุติฐานะการเป็นผู้ดูแลลง (และการเป็นผู้ดูแลได้โอนไปสู่ผู้ที่ลักขโมย) แม้ว่าไม่สามารถระบุตัวผู้ลักขโมยได้ก็ตาม[45] ต่อมาในปี ค.ศ.2004 มีคำพิพากษายืนยันเรื่องการโอนไปโดยไม่สมัครใจโดยการลักขโมย โดยตัดสินว่า "ศาลอุทธรณ์สามารถยกเว้นความรับผิดของเจ้าของสิ่งของอย่างหนึ่งได้ แม้ไม่อาจระบุตัวบุคคลที่การดูแลสิ่งของดังกล่าวได้ถูกโอนไปให้ก็ตาม"[46]

ดังนั้น ด้วยการถือการดูแลตามข้อเท็จจริงเป็นสำคัญข้างต้น จึงขยายไปสู่หลักที่ว่า “ลูกจ้างไม่สามารถอยู่ในฐานะผู้ดูแลตามมาตรานี้ได้” เนื่องจากว่า นอกจากจะต้องดูอำนาจการดูแลตามความเป็นจริงแล้ว ยังต้องคำนึงถึงอำนาจดูแลที่มีลักษณะเป็นอิสระด้วย และลูกจ้างก็

---

[43] Cass. 2 Civ., 20 Janv. 1993, Gaz. Pal. 1993, 2, pan. 174.

[44] Ch. réunies, 2 Décembre 1941, affaire Frank, D.C. 1942.25, note RIPERT; S. 41.I.217, note H. Mazeaud.

[45] คำพิพากษาที่สร้างหลักนี้ไว้ก็คือ Cass. ch. réunies, 2 déc 1941, DC 1942, 25, note Ripert; S. 1941, 1, 217, note H. Mazeaud; Grands Arrêts, n°194. ซึ่งเป็นคำพิพากษาเดียวกันกับที่วางหลักว่า อำนาจการดูแลต้องประกอบด้วยสามลักษณะ คือ มีอำนาจใช้ อำนาจสั่งการ และอำนาจควบคุมนั่นเอง.

[46] Cass. 2e civ., 7 oct 2004, RCA 2004, n°365.

ขาดคุณสมบัติดังกล่าวเพราะลูกจ้างถือการดูแลอยู่ภายใต้การสั่งการของนายจ้างอีกชั้นหนึ่งเท่านั้น มิได้กระทำไปเพื่อผลประโยชน์ของตนเองโดยแท้แต่อย่างใด ศาลฝรั่งเศสจึงไม่ค่อยถือว่าคนใช้หรือเสมียนซึ่งเป็นลูกจ้างของเจ้าของสัตว์เป็นผู้ใช้สัตว์ตามความแห่งมาตรา 1385 เพราะถือว่าบุคคลเหล่านั้นได้ใช้สัตว์เพื่อประโยชน์ของนายจ้างหรือเจ้าของสัตว์นั่นเอง[47] ทั้งนี้ สามารถแยกความรับผิดในกรณีนี้ได้ดังนี้[48]

- <u>กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลที่สามนอกจากนายจ้างและลูกจ้าง</u>

ในระหว่างที่สัตว์อยู่ในความดูแลของลูกจ้างถือได้ว่าผู้ที่ใช้สัตว์อยู่นั้นก็คือเจ้าของสัตว์หรือนายจ้างนั่นเอง บุคคลดังกล่าวจึงมีความรับผิดโดยตรงต่อบุคคลที่สามตามมาตรา 1385 โดยไม่จำเป็นต้องอ้างใช้มาตรา 1384 วรรค 5 ที่ว่าด้วยลูกจ้างนายจ้าง[49] เว้นแต่ว่าเจ้าของสัตว์ได้พิสูจน์ว่าผู้ดูแลสัตว์อยู่ในขณะเกิดเหตุนั้นไม่ใช่ลูกจ้างของตน

- <u>กรณีผู้เสียหายคือตัวลูกจ้างเอง</u>

แต่เดิม เพื่อให้ความรับผิดของเจ้าของสัตว์หมดไป ถือว่าเป็นลูกจ้างนั้นเองที่เป็นผู้ใช้สัตว์อยู่ในขณะนั้น แต่หลักดังกล่าวก็มีข้อตำหนิที่ว่า ลูกจ้างไม่ได้ดูแลสัตว์เพื่อผลประโยชน์ตัวเองแต่อย่างใด ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสเองก็ไม่ได้บัญญัติถึงความรับผิดของผู้ใช้สัตว์ว่าจะจำกัดเฉพาะกรณีที่บุคคลนั้นใช้ไปเพื่อประโยชน์ของตนโดยแท้เท่านั้นจึงจะมีความรับผิด แต่การถกเถียงในประเด็นดังกล่าวก็ได้ยุติลงเมื่อมีการใช้บังคับกฎหมายในกรณีอุบัติเหตุอันเกิดจากการทำงาน อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีที่ไม่อาจใช้บังคับตามกฎหมายดังกล่าวได้ ก็ไม่มีเหตุผลอันใดที่จะไม่นำมาตรา 1385 มาใช้ เพราะลูกจ้างย่อมไม่มีอำนาจสั่งการใดๆ ในตัวสัตว์อยู่โดยทั่วไป นายจ้างซึ่งเป็นเจ้าของสัตว์จึงต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น

กรณีตัวอย่างอื่นๆ ในเรื่องอำนาจการดูแลและบุคคลผู้ต้องรับผิด เช่น

- <u>กรณีการซื้อขาย</u>

มีหลักว่า ผู้ขายจะหมดอำนาจการดูแลสัตว์นั้นนับแต่เวลาที่มีการส่งมอบสัตว์ จึงไม่อาจรับผิดตามมาตรา 1385 อีก อย่างไรก็ตาม ผู้ขายยังมีความรับผิดอยู่จนกระทั่งการส่งมอบนั้น

---

[47] จิ๊ด เศรษฐบุตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*5, น.218.

[48] Philippe Le Tourneau, *supra note 18,* p.1401.

[49] Cass. Civ., 26 Nov. 1941, DA 1942, 65.

เป็นผล[50] ในทางกลับกัน หากการส่งมอบนั้นเป็นผลแล้ว ผู้ซื้อจะมีความรับผิดนับแต่เวลานั้นเป็นต้นไป รวมถึงในกรณีที่ต้องรับผิดต่อผู้ขายด้วย[51] ปัญหามีว่าการส่งมอบนั้นเริ่มต้นและสิ้นสุดลงเมื่อใด มีคำตัดสินว่าความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ในขณะที่มีการขนสัตว์ขึ้นยานพาหนะนำไปสู่ความรับผิดของผู้ซื้อแล้ว[52] แต่ในกรณีที่มีการชำระเป็นเงินสด ความรับผิดเป็นของผู้ซื้อทันทีโดยมิต้องสงสัยอีก

- <u>กรณีของผู้ดูแลหรือรับรักษา</u>

เนื่องจากบ่อยครั้งที่เจ้าของสัตว์ได้มอบสัตว์ให้แก่บุคคลอื่น มิใช่เพื่อให้ใช้สัตว์นั้นแต่เพื่อให้ดูแลหรือรักษาสัตว์ พอจะสรุปหลักเกณฑ์ตามคำพิพากษาศาลฝรั่งเศสได้ว่าหากผู้รับเลี้ยงรักษาที่ดูแลหรือรักษาสัตว์นั้นได้รับเลี้ยงโดยอาชีพของเขา เป็นการทำไปเพื่อประโยชน์ในวิชาชีพของตนเองแล้ว ก็ถือว่าเป็นการใช้สัตว์โดยทางอ้อมเนื่องจากตนได้ประโยชน์จากการรับเลี้ยงดังกล่าว[53] เช่น สัตวแพทย์[54] คนเปลี่ยนเกือกม้า พนักงานขนส่งปศุสัตว์[55] เจ้าของสำนักโรงแรมรับเลี้ยงดูสัตว์ หรือแม้แต่ในกรณีของเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน[56] ก็ถือเป็นผู้ดูแลด้วย แต่ไม่รวมกรณีเพื่อนที่ยอมพาสัตว์ไปเดินเล่นให้เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพราะไม่มีเจตนาที่จะยอมรับการโอนโดยเป็นเพียงงานชั่วขณะเดียวเท่านั้น[57]

- <u>กรณีของผู้ฝึกสัตว์</u>

ผู้ฝึกสัตว์ที่เจ้าของมอบม้าแข่งให้ฝึกหัดอยู่ในฐานะผู้ดูแลด้วยเช่นกัน[58]

---

[50] Cass. 2e Civ., 20 Janv. 1960, JCP G 1960, IV, 34; Cass. 2e Civ., 27 Sept. 2001, préc. กรณีลูกวัวหลุดหนีไปได้ก่อนที่จะได้ส่งถึงมือผู้ซื้อ ถือว่าผู้ขายยังคงเป็นผู้ดูแลอยู่.

[51] Cass. 2e Civ., 5 Mai. 1977, Bull. civ.II, n°117.

[52] Cass. 2e Civ., 21 Oct. 1981, 1, pan. 147.

[53] จิ๊ด เศรษฐบุตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15,* น.218.

[54] CA. Aix-en-Provence, 28 Avr. 1970, JCP G 1970, II, 16498.

[55] CA Angers, 23 Mai. 1960, D. 1960, 459.

[56] CA. Versailles, 13 Fév. 1998, D 1998, IR, 125. กรณีของเพื่อนบ้านที่สมัครใจรับภาระดูแลสุนัขให้เป็นระยะเวลาหลายวันและได้ยอมรับให้การดูแลถูกโอนมาสู่ตน.

[57] Dijon, 16 Fév. 1989, D. 1989, IR, 140.

[58] Cass. Req., 10 Nov. 1924, DP 1925, 1, 49, note R. Savatier.

- <u>กรณีเจ้าของร่วม</u>

ต่างก็ต้องร่วมรับผิดต่อบุคคลภายนอกด้วยกันเพราะถือว่ามีความดูแลร่วมกัน (la gard en commun) ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในกรณีที่ไม่สามารถหาบุคคลผู้ต้องรับผิดที่ชัดเจนได้ เช่น ในกรณีกลุ่มนักล่าสัตว์ที่ไม่อาจระบุได้ว่าผู้ใดเป็นผู้ยิงไปโดนผู้เสียหาย[59]

- <u>กรณีความผิดเกิดจากสัตว์หลายตัวของเจ้าของต่างรายกัน</u>

เจ้าของแต่ละรายย่อมมีความรับผิดร่วมกันต่อบุคคลภายนอก ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าเจ้าของคนดังกล่าวไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายไม่ได้เกิดจากสัตว์ของตน หรือไม่มีข้อเท็จจริงอื่นใดจากเหตุการณ์ภายนอกที่ไม่อาจคาดหมาย ไม่อาจต้านทานได้อันจะทำให้พ้นความรับผิด[60] แต่อย่างไรก็ตาม ในระหว่างกันเองนั้น เจ้าของแต่ละคนต้องถือว่ามีความรับผิดต่อความเสียหายที่เจ้าของคนอื่นๆ ได้รับด้วย เพราะมีสาเหตุเนื่องมาจากสิ่งของ (สัตว์) ของตน[61] เรียกว่า เป็นความรับผิดลักษณะไขว้ (les responsabilités croisées)

อาจสรุปได้ว่า บุคคลที่จะมีความรับผิดตามมาตรา 1385 คือบุคคลซึ่งมีการใช้ประโยชน์จากสัตว์ โดยสันนิษฐานได้ว่าเป็นเจ้าของสัตว์ แต่ทั้งนี้เจ้าของสัตว์สามารถหักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้โดยการแสดงให้เห็นว่ามีบุคคลอื่นที่มีสิทธิควบคุม ออกคำสั่ง หรือใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้[62]

หากเจ้าของสัตว์ใช้สัตว์เพื่อก่อให้เกิดความเสียหาย ผู้เสียหายก็จะต้องฟ้องโดยอาศัยหลักมาตรา 1362 ซึ่งเป็นความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตนเอง (ซึ่งเทียบได้กับมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย) ไม่ใช่ตามมาตรา 1365 อันเป็นหลักความเสียหายอันเกิดขึ้นเพราะสัตว์ นอกจากนี้ หากเจ้าของสัตว์ส่งมอบสัตว์แก่ผู้ที่ใช้สัตว์ โดยไม่บอกให้รู้ถึงความดุร้ายของสัตว์เพื่อจะได้เตรียมการป้องกันล่วงหน้าเป็นพิเศษแล้วนั้น ถือว่าเจ้าของสัตว์ได้กระทำละเมิดเป็นส่วนตัวซึ่งอยู่ในความหมายของมาตรา 1382, 1383[63]

---

[59] Cass. 2e Civ., 5 Fév. 1960, D. 1960, 365.

[60] Cass. 2e Civ., 14 Déc. 1983, Bull. civ. II, n°197, RTD civ. 1984. 316. obs. Durry.

[61] Cass. 2e Civ., 14 Déc. 1981, Bull. civ.,II , n°218, p.142.

[62] F.H.Lawson, A.E.Anton, L.Neville Brown, *supra note 14,* p.233.

[63] ไพจิตร ปุญญพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3,* น.86.

1.2.2 เหตุยกเว้นความรับผิด

แต่เดิม ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้นถือว่าเป็นข้อสันนิษฐานความผิดที่ไม่เด็ดขาด (Présomption de faute) กล่าวคือ เจ้าของสัตว์หรือผู้ใช้สัตว์มีหน้าที่นำสืบว่าตนไม่ได้กระทำผิด สามารถที่จะนำสืบหักล้างได้ ซึ่งข้อหักล้างที่จะนำสืบก็เช่น ตนได้ใช้ความระมัดระวังในการเลี้ยงดูแลอย่างดีแล้ว แต่สัตว์ก็ยังไปกระทำความเสียหายขึ้น เจ้าของหรือผู้ที่ใช้สัตว์ไม่ต้องรับผิด แต่ต่อมามีอุบัติเหตุจราจรเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะอุบัติเหตุจราจรที่เกิดจากม้า ศาลฝรั่งเศสได้เปลี่ยนแนวความคิดมาเป็นข้อสันนิษฐานความรับผิด (Présomption de responsabilité) กล่าวคือ เป็นความรับผิดโดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงความผิด[64] แต่กฎหมายได้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าของสัตว์หรือผู้ที่ใช้สัตว์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ เจ้าของสัตว์หรือผู้ที่ใช้สัตว์ไม่สามารถนำสืบพิสูจน์แต่เพียงว่าตนไม่มีความผิดเนื่องจากตนได้ใช้ความระมัดระวังอันควรแล้วเพียงเท่านั้นไม่ทำให้หลุดพ้นจากความรับผิดได้ ศาลฝรั่งเศสถือว่าเจ้าของหรือผู้ที่ใช้สัตว์จะหลุดพ้นจากความรับผิดก็ต่อเมื่อได้พิสูจน์ถึงขั้นที่ว่าเหตุนั้นเป็นเหตุภายนอกที่ไม่อาจคาดเห็นได้ หรือเหตุสุดวิสัย (force majeure) หรือเป็นความผิดของผู้เสียหายเอง[65] รวมถึงที่เกิดจากการกระทำที่ไม่อาจคาดเห็นได้จากบุคคลภายนอกด้วย[66] จะพิสูจน์เพียงว่าตนมิได้กระทำความผิดนั้นย่อมเป็นการไม่เพียงพอ[67] เมื่อบทบัญญัติของฝรั่งเศสซึ่งมีอยู่เพียงมาตราเดียวนั้น ไม่ปรากฏว่ามีเหตุยกเว้นความรับผิดของเจ้าของสัตว์หรือผู้ที่ใช้สัตว์แต่อย่างใด เว้นแต่เหตุตามที่ปรากฏตามคำพิพากษาศาลอันเป็นเหตุทั่วไปที่ใช้ตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้อยู่แล้ว ดังนั้น ตามกฎหมายฝรั่งเศสจึงเป็นหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability)[68]

---

[64] John Bell, Sophie Boyron, and Simon Whittaker, Principle of French Law, (New York: Oxford University Press Inc., 1998), p.371.

[65] F.H.Lawson, A.E.Anton, L.Neville Brown, *supra note 14,* p.233.

[66] Christian Dadomo, Susan Farran, French substantive Law, (London: Sweet & Maxwell, 1997), p.57.

[67] ไพจิตร ปุญญพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3,* น.89, และดู จิ๊ด เศรษฐบุตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15,* น.223.

[68] อนันต์ จันทรโอภากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8,* น.106.

เหตุยกเว้นตามคำพิพากษาศาลฝรั่งเศส มีดังนี้

1.) ความผิดของผู้เสียหายเอง

กรณีก็เปรียบเสมือนเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลระหว่างการกระทำความผิดกับความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งแม้จะเกิดมีความเสียหายขึ้นจริง แต่หากมิใช่ผลอันเกิดจากความผิดของผู้ที่ถูกฟ้องแล้ว ย่อมจะเป็นการชอบธรรมที่เจ้าของสัตว์หรือผู้ที่ใช้สัตว์จะไม่ต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากผู้เสียหายเป็นผู้ที่ได้กระทำให้เกิดความเสียหายขึ้นเอง เช่น การเอาม้าของผู้อื่นไปขี่ แล้วพยายามควบให้ม้าวิ่งไปอย่างรวดเร็วในพื้นที่ที่ลื่น ผู้เสียหายจึงลื่นล้มลงบาดเจ็บ กรณีเช่นนี้จะมาเรียกร้องเอาแก่เจ้าของสัตว์ไม่ได้[69] หรือเข้าไปในบ้านที่มีรั้วรอบขอบชิดของผู้อื่นจึงได้ถูกสุนัขเฝ้าบ้านกัดบาดเจ็บ[70] หรือการยอมรับเข้าเสี่ยงภัยของผู้เสียหายเอง เช่น ในกรณีเกมกีฬา เป็นต้น

เจ้าของสัตว์หรือผู้ใช้สัตว์จะพ้นความรับผิดอย่างสิ้นเชิงก็ต่อเมื่อเป็นความผิดของผู้เสียหายแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่หากเจ้าของสัตว์หรือผู้ใช้สัตว์มีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วยเช่นกันก็จะต้องมีการแบ่งความรับผิดกันทั้งสองฝ่าย[71]

2.) เหตุสุดวิสัย (Force majeure)

คำว่า “เหตุสุดวิสัย”มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1147 ซึ่งอาจถือว่าคือ “เหตุภายนอกซึ่งตำหนิลูกหนี้ไม่ได้”

เหตุภายนอก (Cause étrangère) หมายความถึง เหตุการณ์ที่มีที่มาจากที่อื่น โดยมิได้มาจากทางลูกหนี้ (เจ้าของสัตว์หรือผู้ใช้สัตว์) เช่น ฟ้าผ่าลงใกล้กับที่ม้ายืนอยู่ทำให้ม้าตื่นตกใจวิ่งไปก่อความเสียหาย หรือแผ่นดินไหว หรือเหตุที่เกิดขึ้นจากบุคคลภายนอก แต่กรณีที่เกิดจากเหตุภายในเป็นเหตุที่มาจากสัตว์เอง เช่น สุนัขบ้า ช้างตกมัน เป็นต้น เจ้าของสัตว์หรือผู้ใช้สัตว์ไม่อาจจะอ้างเพื่อหลุดพ้นความรับผิดได้

เป็นเหตุที่ตำหนิลูกหนี้ไม่ได้ กล่าวคือ กรณีที่เป็นเหตุภายนอกแต่เพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ แต่จะต้องได้ความว่าเหตุภายนอกนั้นจะตำหนิเจ้าของสัตว์หรือผู้ใช้สัตว์ไม่ได้ กล่าวคือ

---

[69] Cass. 5 Fév. 1906, D.1906 1 96.

[70] Req.18 Déc. 1899, D 1900 1 132.

[71] จิ๊ด เศรษฐบุตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15,* น.223, see also John Bell, Sophie Boyron, and Simon Whittaker, *supra note 64,* p.379.

เป็นเหตุที่ไม่สามารถจะคาดคะเนได้ล่วงหน้า (Imprévisible) และไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงหรือป้องกันไม่ให้เกิดได้ (Irrésistible) หากเป็นเรื่องที่ยังสามารถป้องกันได้แต่ไม่หลีกเลี่ยงหรือป้องกันยังถือว่าเจ้าของสัตว์หรือผู้ใช้สัตว์ยังมีความบกพร่องและยังต้องรับผิดอยู่

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากรณีข้อยกเว้นความรับผิดของเจ้าของสัตว์หรือผู้ใช้สัตว์ของกฎหมายฝรั่งเศสนั้นค่อนข้างจะจำกัดเคร่งครัด และคงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงแต่ละคดีๆไป ซึ่งข้อเท็จจริงจะต้องได้ความตามองค์ประกอบทั้งหมด เจ้าของสัตว์หรือผู้ใช้สัตว์จึงจะพ้นความรับผิด

มีข้อสังเกตเพิ่มเติมในเรื่องการทำประกันภัยของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีประมวลกฎหมายว่าด้วยการประกันภัยใช้โดยเฉพาะ คือ Insurance Code โดยหลักแล้วการทำประกันภัยก็ย่อมจะทำเป็นสัญญากันได้ตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญานั่นเอง อย่างไรก็ตาม สำหรับกรณีของสัตว์นั้น ใน Code rural มาตรา 211-212 ได้กำหนดให้เจ้าของสุนัขประเภทที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเรียกว่า “สุนัขอันตราย” (chien dangereux) ต้องทำประกันภัยความรับผิดทางแพ่ง (responsabilité civile) ด้วย

1.3 <u>ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ตามประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิส</u>

ตามกฎหมายสวิสนั้น นอกจากบุคคลจะต้องรับผิดในการกระทำของตนเองแล้ว ในบางกรณีบุคคลอาจมีความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นการกำหนดโดยกฎหมาย และยังมีบทบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับความรับผิดที่เกิดจากสัตว์[72] สำหรับความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์มีบัญญัติไว้ในมาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิส (The Swiss Obligation Code) ดังนี้

Section 56 “The keeper of an animal is liable for damage caused by it, unless he proves that he exercised all care reasonable in the circumstances to its custody and control, or that the damage would have occurred in spite of the exercise of such care.

He can claim indemnity, if the animal was incensed by another person or the latter’s animal.”

---

[72] Ivy Williams, <u>The Sources of Law in the Swiss Civil Code,</u> (Switzerland: Remak Verlag, 1976), p.121.

ประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิส มาตรา 56 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ บุคคลผู้ซึ่งครอบครองสัตว์จะต้องรับผิด ถ้าหากตนไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้รักษาดูแลด้วยความระมัดระวังตามพฤติการณ์ หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายย่อมจะเกิดมีขึ้นแม้จะได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

บุคคลผู้ต้องรับผิดดังกล่าวจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลผู้ที่เร้าหรือยั่วสัตว์นั้น หรือเอาแก่เจ้าของสัตว์อื่นอันมาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้นก็ได้”

1.3.1 หลักเกณฑ์ความรับผิด

1.3.1.1 ความหมายและประเภทของคำว่าสัตว์

ตามมาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิส ไม่ได้มีการให้นิยามความหมายหรือกำหนดประเภทหรือชนิดของสัตว์เอาไว้ ดังนั้น คำว่า “สัตว์” ตามบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะหนี้สวิสจึงย่อมหมายถึงสัตว์ทั้งปวง ไม่ว่าจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่เพียงใด หรือมีนิสัยดุร้ายหรือไม่ก็ตาม ทั้งมิได้แยกแยะว่าเป็นสัตว์เลี้ยงธรรมดา หรือสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าหรือธุรกิจ

1.3.1.2 ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์

เมื่อกฎหมายสวิสมิได้มีการกำหนดถึงลักษณะของความเสียหายว่าครอบคลุมถึงกรณีใดบ้าง จึงย่อมหมายความถึงความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของสัตว์ทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นการกัด เตะ ขวิด เห่าหอน อันเป็นการกระทำตามสัญชาตญาณของสัตว์นั้นเอง

1.3.1.3 บุคคลผู้ต้องรับผิด

มาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิสกำหนดให้บุคคลซึ่งครอบครองสัตว์จะต้องรับผิด หากไม่สามารถพิสูจน์ตามข้อยกเว้นได้ กฎหมายสวิสกำหนดตัวบุคคลเอาไว้เพียงบุคคลเดียวก็จริงคือบุคคลผู้ครอบครองสัตว์ โดยหลักแล้วย่อมรวมถึงเจ้าของกรรมสิทธิ์ แต่เป็นถ้อยคำอย่างกว้างๆ เช่นนี้ บุคคลซึ่งครอบครองสัตว์อาจจะไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์ แต่อาจจะเป็นผู้ที่เลี้ยงหรือผู้ดูแลสัตว์นั้นไว้แทนเจ้าของก็ได้ ซึ่งคงพิจารณาจากขณะที่สัตว์ไปก่อความเสียหายขึ้นว่าผู้ใดคือผู้ที่ครอบครองดูแลสัตว์ไว้ตามความเป็นจริง ทั้งบุคคลผู้ครอบครองสัตว์ยังต้องเป็นผู้รับผิดในชั้นแรก แม้สัตว์ที่ตนครอบครองได้ก่อให้เกิดความเสียหายเพราะการเร้าหรือยั่วของบุคคลอื่นหรือสัตว์ของบุคคลอื่นก็ตาม แล้วให้สิทธิไปไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลผู้เร้าหรือยั่วหรือเจ้าของสัตว์ที่มาเร้าหรือยั่วสัตว์ของตนอีกชั้นหนึ่งต่อไป

1.3.2 เหตุยกเว้นความรับผิด

มาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิสได้กำหนดเหตุยกเว้นไว้ในกฎหมายด้วย นั่นคือ ถ้าหากสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้รักษาดูแลด้วยความระมัดระวังตามพฤติการณ์ หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายย่อมจะเกิดมีขึ้นแม้จะได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้นแล้ว บุคคลเหล่านั้นย่อมไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งเหตุตามกฎหมายดังกล่าวก็น่าจะรวมถึงกรณีที่เป็นเหตุสุดวิสัยด้วย

มีข้อพิจารณาเพิ่มเติมตามประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิส กล่าวคือ หากบุคคลผู้ต้องรับผิดได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลอื่นไปแล้ว กฎหมายสวิสมีการกำหนดเรื่องการใช้สิทธิไล่เบี้ยไว้ในวรรคสองของมาตรา 56 นั้นเอง โดยบุคคลผู้ต้องรับผิดดังกล่าวจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลผู้ที่เร้าหรือยั่วสัตว์นั้นหรือเอาแก่เจ้าของสัตว์อื่นอันมาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้นก็ได้

2. ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสัตว์ในระบบกฎหมาย Common Law

2.1 ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสัตว์ตามกฎหมายอังกฤษ

2.1.1 ตามหลัก Common Law Rule

กฎหมายลักษณะละเมิดของอังกฤษมีวิวัฒนาการมาจากระบบหมายของศาล (Writ system) จึงเป็นกรณีความรับผิดเฉพาะเรื่องในฐานะต่างๆ (specific types of tort) แม้แต่ความรับผิดเพื่อการกระทำโดยประมาทเลินเล่อก็ถือเป็นความรับผิดฐานหนึ่งเท่านั้น แต่ละฐานเป็นเอกเทศไม่ปะปนกัน[73] หากไม่ตรงตามประเภทที่กำหนดให้สามารถฟ้องได้ ก็ไม่อาจจะฟ้องเป็นคดีได้ โดยมีหลักดังนี้

2.1.1.1 หลัก Negligence

หลักความประมาทเลินเล่อหรือหลักทั่วไปของละเมิดนั่นเอง (General Rules of Tort) ซึ่ง Lord Atkin ได้กล่าวถึงความประมาทเลินเล่อว่าหมายถึง “ความรับผิดที่กำหนดให้เจ้าของสัตว์หรือบุคคลที่ควบคุมสัตว์ก็คือความรู้ถึงความโน้มเอียงที่จะเป็นอันตราย เพราะมันเป็นหน้าที่โดยทั่วๆไปของบุคคลซึ่งดูแลสัตว์หรือสังหาริมทรัพย์ ที่จะไม่ใช้สัตว์หรือสิ่งของของตนให้เกิด

---

[73] อนันต์ จันทรโอภากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8,* น.96.

อันตรายต่อเพื่อนบ้าน"[74] การพิจารณาถึงความประมาทเลินเล่อนั้นคืออยู่ในตำแหน่งที่เป็นการเพียงพอที่จำเลยได้รู้หรือควรจะได้รู้ถึงความมีอยู่ของอันตราย ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกิดจากสัตว์ที่มีแนวโน้มเป็นอันตราย ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นหลัก The scienter action โดยจะต้องพิสูจน์ว่าเจ้าของหรือผู้ดูแลสัตว์ได้รู้ว่าสัตว์ของตนเป็นอันตราย แต่หลักการนี้มีข้อบกพร่องตรงที่ว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะสามารถพิสูจน์ถึงความรู้ในความอันตรายของสัตว์ได้ทุกประเภท

มีตัวอย่างของการปรับใช้หลักนี้ เช่น ในกรณีที่คนรับใช้ของจำเลยปล่อยม้าและเกวียนไว้บนถนนโดยไม่มีผู้ดูแลเป็นเวลาครึ่งชั่วโมง แล้วระหว่างนั้นม้าได้ทำร้ายโจทก์บาดเจ็บ จำเลยต้องรับผิดในความประมาทเลินเล่อดังกล่าว (Aldham v. United Dairies (London) Ltd.)[75] หรือเจ้าของสุนัขพันธุ์แจ็ครัสเซลเทอเรีย (Jack Russell Terriers) ย่อมมีความรับผิดต่อเพื่อนบ้านสำหรับความล้มเหลวที่จะป้องกันการหลบหนีของสุนัขของตน และได้ไปก่อให้เกิดอันตรายที่สามารถคาดเห็นได้ (Drapper v. Hodder)[76]

2.1.1.2 <u>หลัก Nuisance</u>

เป็นกรณีที่เป็นความเดือดร้อนรำคาญ โดยมีตัวอย่างการปรับใช้ เช่น จำเลยได้พาสุนัขของตนเดินเล่นไปบนถนนโดยมีสายลากจูงที่ยาวและได้หลุดไป โจทก์ซึ่งเดินอยู่บนถนนดังกล่าวได้สะดุดสุนัขและล้มลงบาดเจ็บ จำเลยต้องรับผิดในความประมาทเลินเล่อและความเดือดร้อนรำคาญดังกล่าว (Pitcher v. Martin)[77] หรือกรณีที่ไก่ขันส่งเสียงดังรบกวนมากเกินความจำเป็น (Leeman v. Montague)[78] หรือกรณีที่เจ้าของหมูจะต้องรับผิดสำหรับกรณีที่หมูส่งกลิ่นเหม็น (Wheeler v. JJ Saunders Ltd.)[79] หรือกรณีที่สุนัขเห่าเสียงดังรบกวน[80] หรือกรณีที่สัตว์หลบหนีขึ้นไปบนทางหลวงเป็นจำนวนมากโดยกีดขวางการจราจร เช่น วัวจำนวน 24 ตัว (Cunningham v.

---

[74] Vivienne Harpwood, <u>Modern Tort Law</u>, 6th ed. (Cavendish Publishing Limited., 2005), p.279.

[75] [1940] 1 K.B.507.

[76] [1972] 4 All E.R.210.

[77] [1937] 3 All E.R.918.

[78] [1936] 2 All E.R.1677.

[79] [1996] Ch 19.

[80] ซึ่งกรณีนี้จะมีความรับผิดทางอาญาตามเทศบัญญัติ หรือภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันสิ่งแวดล้อม ค.ศ.1990 (The Environmental Protection Act 1990) ได้อีกด้วย.

Whelan)[81] แต่ถ้าเป็นแกะเพียง 2 ตัวยังไม่ถือเป็นความเดือดร้อนรำคาญ (State Government Insurance Commission v. Trigwell)[82] กรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องมาพิจารณาหลักความเดือดร้อนรำคาญ (nuisance) ก็ต่อเมื่อเป็นกรณีที่ไม่มีทางออกทางอื่น หรือไม่มีความประมาทเลินเล่อ (negligence) หรือเมื่อสัตว์นั้นไม่ใช่ปศุสัตว์ (ตามความหมายของมาตรา 11 แห่ง The Animal Acts 1971) เช่น สุนัข แมว เป็นต้น

2.1.1.3 หลัก Cattle trespass

กล่าวคือ เจ้าของสัตว์ไม่ต้องรับผิดในกรณีที่ปศุสัตว์เร่ร่อนไปบนถนนหลวง เพราะตนไม่มีหน้าที่จะต้องป้องกันปศุสัตว์มิให้เร่ร่อนจากที่ดินของตนไปบนถนน

ในกรณีที่เป็นสัตว์ดุร้าย (Wild animal) จะถือเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ซึ่งเจ้าของสัตว์จะต้องรับผิด เช่น จากคำพิพากษาในคดี Behrens v. Bertram Mills Circus[83] จำเลยในคดีแพ่งนี้คือคณะละครสัตว์งานประจำปีที่โอลิมเปีย ส่วนโจทก์คือคนแคระที่แสดงในบูธงานแสดงละครสัตว์แห่งนั้น ในช่วงที่มีการแสดงได้มีการนำช้างออกมาผ่านบริเวณงานแสดงเข้าไปสู่คณะละครสัตว์ แต่ ณ เวลานั้นช้างเกิดอาการตกใจสุนัขจึงวิ่งไปชนบูธทำให้บูธพังล้มลงโดนภรรยาของคนแคระได้รับบาดเจ็บสาหัส และผู้เป็นสามีก็รู้สึกช็อกกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แม้ว่าช้างจะเป็นสัตว์ที่ไม่อันตรายมากไปกว่าวัวก็ตาม แต่ก็ยังถือว่าเป็นสัตว์อันตรายโดยธรรมชาติ เพราะไม่ว่าอย่างไรก็ตาม สัตว์ป่าจะถูกเลี้ยงให้เชื่องหรือให้มีนิสัยอ่อนโยนตามธรรมชาติมิได้ ดังนั้น จำเลยต้องอยู่ภายใต้หน้าที่ที่ต้องควบคุมสัตว์ให้ได้อย่างแท้จริง และไม่มีข้อแก้ตัวใดๆว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์นั้นเป็นผลมาจากการแสดงหรือบุคคลแปลกหน้าหรือสัตว์อื่นเช่นสุนัข ด้วยเหตุนี้จำเลยต้องรับผิดตามกฎหมาย

2.2.2 ตามกฎหมาย The Animal Acts 1971

พระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 (The Animal Acts 1971) ได้สร้างรูปแบบของละเมิดในแบบอื่นซึ่งกำหนดเป็นความรับผิดโดยปราศจากความผิด (Liability without fault) เพื่อมาแทนที่หลัก Cattle trespass หลัก The scienter action และความรับผิดภายใต้ The Dogs

---

[81] [1917] 52 I.L.T.R.67.

[82] [1979] 53 A.L.J.R.656.

[83] [1957] 2 Q.B.1.

Acts of 1906 และ 1928 โดยบทบัญญัติหลักของพระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ.1971

พระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 (The Animal Acts 1971) ได้มาแทนที่หลัก Common Law Rule แต่เดิม ซึ่งได้แบ่งประเภทของสัตว์ออกเป็นสัตว์ประเภทที่ดุร้ายโดยธรรมชาติ (ferae naturae หรือ wild by nature) กับสัตว์ประเภทที่เชื่อง (mansuetae naturae หรือ tame animals) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อตั้งความรับผิด[84] แต่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ก็มิได้ให้นิยามคำว่า “สัตว์” ไว้โดยเฉพาะ แต่โดยทั่วไปก็จะรวมทั้งสัตว์ปีก สัตว์เลื้อยคลาน และแมลง แต่ไม่รวมถึงแบคทีเรีย[85] โดยได้แบ่งประเภทของสัตว์ออกเป็นสัตว์อันตราย (Dangerous animal) และสัตว์ที่ไม่อันตราย (Non-dangerous animal) ซึ่งหลักของคดีที่มีมาแต่เดิมบางคดีก็ยังสามารถใช้ได้อยู่ อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงบางประการ เช่น สัตว์ที่เชื่องตามหลักคอมมอนลอว์ก็ไม่ได้หมายความว่าจะเป็นสัตว์ประเภทที่ไม่อันตรายตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น อูฐถือเป็นสัตว์ที่เชื่อง แต่ก็ถือเป็นสัตว์ประเภทที่อันตราย[86] เป็นต้น

2.2.2.1 <u>ความรับผิดอันเกิดจากสัตว์ประเภทที่เป็นอันตราย</u> (Dangerous animal)

1.) <u>หลักเกณฑ์ความรับผิด</u>

ความรับผิดในกรณีที่สัตว์อันตรายไปก่อความเสียหายนั้นปรากฏอยู่ตามมาตรา 2 (1)[87] ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดจากสัตว์อันตราย ผู้ดูแลสัตว์นั้นต้องรับผิดในความเสียหายนั้น เว้นแต่กฎหมายนี้กำหนดขึ้นเป็นอย่างอื่น”

แนวความคิดของหลักนี้คือ บุคคลใดที่ครอบครองดูแลสัตว์อันตรายก็ต้องดูแลภายใต้ความเสี่ยงภัยของตนเอง จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความรับผิดในกรณีของความ

---

[84] John Cooke, <u>Law of Tort</u>, 7th ed. (England: Pearson Education Limited, 2005), p.350.

[85] The Late R.F.V. Heuston, R.A.Buckley, <u>Salmond and Heuston on the Law of Torts,</u> 21st ed. (London: Sweet & Maxwell, 1996), p.326.

[86] Tutin v. Mary Chipperfield Promotions Ltd. [1990] 130 NLJ 807.

[87] Section 2 (1) “Where any damage is caused by an animal which belongs to a dangerous species, any person who is a keeper of the animal is liable for the damage, except as otherwise provided by this Act.”

เสียหายอันเกิดจากสัตว์อันตรายนั้นย่อมเป็นความรับผิดในความเสียหายทั้งปวง และเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) เว้นแต่จะเป็นไปตามข้อยกเว้นที่กฎหมายบัญญัติ

(ก) ความหมายของสัตว์อันตราย

ความหมายของสัตว์อันตรายมีนิยามตามมาตรา 2 (2) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 กล่าวคือ สัตว์อันตรายคือ สัตว์ที่ปกติไม่ถูกนำมาเลี้ยงในเกาะอังกฤษ และเมื่อโตเต็มวัยมักจะทำอันตรายร้ายแรง หรือความเสียหายที่เกิดจากสัตว์มักจะร้ายแรง เช่น หมาป่า แมวป่า กวางป่า เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังอาจพิจารณาว่าสัตว์ชนิดใดบ้างที่ถือเป็นสัตว์อันตรายได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ป่าอันตราย ค.ศ.1976 (The Dangerous Wild Animal Acts 1976) ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่กำหนดว่าบุคคลใดที่ประสงค์ที่จะเลี้ยงสัตว์ป่าอันตรายจะต้องได้รับใบอนุญาตจากองค์กรส่วนท้องถิ่นภายใต้พระราชบัญญัติสัตว์ป่าอันตราย ค.ศ.1976 นี้เสียก่อน แต่พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับกับสัตว์ป่าอันตรายที่เลี้ยงในสวนสัตว์หรือคณะละครสัตว์ที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายเฉพาะในเรื่องนั้นๆแล้ว อย่างไรจึงถือว่าเป็นสัตว์ป่าอันตรายนั้นตามพระราชบัญญัติได้กำหนดรายชื่อชนิดของสัตว์นั้นโดยจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ไว้ด้วย เช่น สัตว์จำพวกช้าง (Elephants) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมตระกูลแมวน้ำ (Pinnipedes) ลิงอเมริกาใต้ (Tamarins) เป็นต้น ซึ่งนอกจากผู้เลี้ยงจะต้องได้รับใบอนุญาตจากทางราชการแล้ว ยังได้มีการกำหนดถึงเรื่องการดูแลสัตว์นั้นไว้อีกด้วย ดังนั้น ความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ตามรายชื่อใน The Dangerous Wild Animal Acts 1976 ย่อมอยู่ภายใต้มาตรา 2 (1) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 (The Animal Acts 1971) นี้

(ข) บุคคลผู้ต้องรับผิด

ตามมาตรา 2 (1) กำหนดตัวบุคคลผู้ต้องรับผิดคือ ผู้ดูแลสัตว์ (keeper) สำหรับนิยามของผู้ดูแลสัตว์ มีกำหนดไว้ตามมาตรา 6 (3)[88] ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้อนุมาตรา 4 แห่งมาตรานี้ ผู้ดูแลสัตว์ คือ

---

[88] Section 6 (3) “Subject to subsection (4) of this section, a person is a keeper of an animal if—

(a) he owns the animal or has it in his possession; or

(b) be is the head of a household of which a member under the age of sixteen owns the animal or has it in his possession;

(a) ผู้เป็นเจ้าของ หรือมีสัตว์อยู่ในความครอบครอง หรือ

(b) เป็นหัวหน้าของครัวเรือนที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปีเป็นเจ้าของหรือครอบครองสัตว์

และถ้าในเวลาใดๆ ที่สัตว์นั้นพ้นจากการถูกเป็นเจ้าของหรือถูกครอบครองของบุคคลนั้น ผู้ที่เป็นผู้ดูแลอยู่ก่อนตามมาตรานี้ยังคงเป็นผู้ดูแลต่อไป จนกว่าจะมีบุคคลอื่นเข้ามาเป็นผู้ดูแลแทนตามมาตรานี้"

ดังนั้น ผู้ดูแลสัตว์ตามมาตรานี้จึงค่อนข้างกว้าง ทั้งผู้ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้ที่ครอบครองสัตว์ และมาตรา 6 (3) (b) ก็ได้บัญญัติมาเพื่อแก้ปัญหาในกรณีที่เด็กเป็นเจ้าของหรือมีสัตว์ไว้ในครอบครอง นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองเดิมยังต้องเข้ามารับผิดชอบในกรณีที่สัตว์ได้ไปก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น แม้ว่าสัตว์นั้นจะพ้นจากการถูกเป็นเจ้าของหรือถูกครอบครองของตนไปแล้วอีกด้วย เช่น สัตว์ที่หลบหนีไป หรือสัตว์ที่ถูกนำไปปล่อยหรือแม้แต่สัตว์ป่าพื้นเมืองที่หันกลับไปมีชีวิตอยู่ตามธรรมชาติในป่าแล้วก็ตาม แต่ผู้ดูแลสัตว์ (keeper) คนเดิมก็จะปลดเปลื้องจากความรับผิดก็ต่อเมื่อสัตว์นั้นตกไปอยู่ในความเป็นเจ้าของหรือความครอบครองของบุคคลอื่นแล้วเท่านั้น[89]

2.) <u>เหตุยกเว้นความรับผิด</u>

ความรับผิดตามมาตราดังกล่าวเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) เว้นแต่จะเข้าเหตุยกเว้นอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 5 ดังต่อไปนี้[90]

(ก) ความผิดของผู้เสียหายนั้นเอง

ตามมาตรา 5 (1)[91] ซึ่งกำหนดว่าผู้ดูแลสัตว์ไม่ต้องรับผิดในความเสียหายอย่างใดๆ ถ้าความเสียหายเกิดจากความผิดของผู้เสียหายฝ่ายเดียว พึงสังเกตว่าเหตุยกเว้นประการนี้จะต้อง

---

and if at any time an animal ceases to be owned by or to be in the possession of a person, any person who immediately before that time was a keeper thereof by virtue of the preceding provisions of this subsection continues to be a keeper of the animal until another person becomes a keeper thereof by virtue of those provisions."

[89] Clerk, John Frederic, Lindsell, William Harry Barber, <u>Clerk & Lindsell on torts</u>, 18th ed. (London: Sweet & Maxwell, 2000), p.1084.

[90] *Ibid.*, p.1084.

[91] Section 5 (1) "A person is not liable under sections 2 to 4 of this Act for any damage which is due wholly to the fault of the person suffering it."

เป็นความผิดของผู้เสียหายแต่เพียงฝ่ายเดียว หรือทั้งสิ้นเท่านั้น หากผู้ดูแลสัตว์มีส่วนผิดอยู่ด้วยแล้ว จะต้องไปพิจารณาตาม The Law Reform (Contributory Negligence) Act 1945

(ข) หลักความยินยอมไม่ทำให้เป็นละเมิด (Volenti non fit injuria)

ตามมาตรา 5 (2)[92] ซึ่งกำหนดว่าผู้ดูแลสัตว์ไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 2 ในความเสียหายอย่างใดๆ ถ้าผู้เสียหายสมัครใจเสี่ยงภัยเอง ซึ่งกรณีนี้ต้องอ่านประกอบมาตรา 6 (5) ด้วย กล่าวคือ ผู้ที่เป็นลูกจ้างของผู้ดูแลสัตว์นั้นไม่ถือว่าได้ยินยอมรับความเสี่ยงภัยด้วย แม้ว่าเขาจะถูกจ้างมาในหน้าที่ที่เสี่ยงอันตรายก็ตาม เช่น ผู้ฝึกสิงโตให้เชื่อง (lion-tamer) ผู้ดูแลในสวนสัตว์ (zoo-keeper) เป็นต้น ดังนั้น นายจ้างจึงไม่สามารถยกเหตุยกเว้นความรับผิดในข้อนี้ขึ้นต่อสู้ในกรณีที่ลูกจ้างได้รับความเสียหายจากสัตว์

(ค) กรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้บุกรุก (Trespasser)

ตามมาตรา 5 (3)[93] ซึ่งกำหนดว่าผู้ดูแลสัตว์ไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 2 ต่อผู้บุกรุกที่เข้าไปในสิ่งปลูกสร้าง สำหรับความเสียหายอย่างใดๆอันเกิดจากสัตว์ที่เลี้ยงอยู่ในที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างนั้น ถ้าพิสูจน์ได้ว่า (a) สัตว์นั้นไม่ได้เลี้ยงไว้ ณ ที่นั้นเพื่อการคุ้มครองคนหรือสิ่งของ หรือ (b) ถ้าสัตว์นั้นเลี้ยงไว้เพื่อคุ้มครองคนหรือสิ่งของ การเลี้ยงไว้เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะต้องสมเหตุสมผล

---

[92] Section 5 (2) “A person is not liable under section 2 of this Act for any damage suffered by a person who has voluntarily accepted the risk thereof.”

[93] Section 5 (3) “A person is not liable under section 2 of this Act for any damage caused by an animal kept on any premises or structure to a person trespassing there, if it is proved either—

(a) that the animal was not kept there for the protection of persons or property; or

(b) (if the animal was kept there the protection of persons or property) that keeping it there for that purpose was not unreasonable.”

2.2.2.2 ความรับผิดอันเกิดจากสัตว์ประเภทที่ไม่เป็นอันตราย (Non-dangerous animal)

1.) หลักเกณฑ์ความรับผิด

ความรับผิดในกรณีที่สัตว์ไม่อันตรายไปก่อความเสียหายนั้น ปรากฏอยู่ตามมาตรา 2 (2)[94] ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดจากสัตว์ที่ไม่อันตราย ผู้ดูแลสัตว์ต้องรับผิด เว้นแต่กฎหมายนี้กำหนดขึ้นเป็นอย่างอื่น ถ้า

(a) ความเสียหายเป็นประเภทที่สัตว์นั้นน่าจะก่อให้เกิดขึ้นได้ถ้าหากไม่ควบคุม หรือถ้าเกิดความเสียหายขึ้นจากสัตว์นั้น ความเสียหายนั้นน่าจะรุนแรง และ

(b) แนวโน้มของความเสียหายหรือความรุนแรงนั้น เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่ใช่ลักษณะปกติทั่วไปที่พบในสัตว์ประเภทนั้น หรือในเวลา หรือในพฤติการณ์นั้น และ

(c) ลักษณะดังกล่าวเป็นที่รู้ของผู้ดูแล หรือของคนรับใช้ของผู้ดูแลในขณะที่เขามีหน้าที่ดูแลสัตว์นั้น หรือของผู้ดูแลสัตว์คนอื่นที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปีซึ่งอยู่ในบ้านของผู้ดูแล ถ้าผู้ดูแลเป็นเจ้าของบ้านนั้น”

มาตรานี้ใช้กับความเสียหายที่คาดหมายได้เท่านั้น ซึ่งความคาดหมายได้นั้นอาจเกิดจากลักษณะของสัตว์นั้นเอง หรือตามที่ผู้ดูแลได้รู้อยู่ก็ได้ และความรู้ของผู้ดูแลจะต้องเป็น Actual

---

[94] Section 2 (2) “Where damage is caused by an animal which does not belong to a dangerous species, a keeper of the animal is liable for the damage, except as otherwise provided by this Act, if—

(a) the damage is of a kind which the animal, unless restrained, was likely to cause or which, if caused by the animal, was likely to be severe; and

(b) the likelihood of the damage or of its being severe was due to characteristics of the animal which are not normally found in animals of the same species or are not normally so found except at particular times or in particular circumstances; and

(c) those characteristics were known to that keeper or were at any time known to a person who at that time had charge of the animal as that keeper's servant or, where that keeper is the head of a household, were known to another keeper of the animal who is a member of that household and under the age of sixteen.”

knowledge กล่าวคือจะต้องได้รู้จริงๆ เท่านั้น มิใช่เป็นเพียงน่าจะได้รู้ เช่น หากม้าเคยกัดม้าตัวอื่นมาก่อน ไม่ถือว่าผู้ดูแลม้าอาจจะรู้ได้ว่าม้านั้นจะกัดคน (Glanville v. Sutton & Co.Ltd.)[95] แต่ในทางกลับกัน หากได้รู้ว่าสัตว์นั้นมีนิสัยชอบทำร้ายคนแล้ว ต่อมาย่อมไม่เป็นการสำคัญว่ามันได้ทำไปเพราะสาเหตุที่ไม่ได้ดุร้ายหรือไม่ เช่น สุนัขตัวใหญ่ที่ได้กระโจนเข้ากอดผู้เสียหายเพราะความเป็นมิตรมากเกินไปของมัน (Fitzgerald v. Cooke (E.D. and A.D.) Bourne (Farms) Ltd.)[96] ก็ถือว่าเจ้าของได้รู้อยู่แล้วว่ามันจะทำอันตรายต่อคนได้

คดี Cummings v. Granger [1977] 1 All ER 104 จำเลยได้มีที่ดินที่รกร้างว่างเปล่าอยู่แห่งหนึ่งและที่ดินดังกล่าวมีรั้วรอบขอบชิด โดยมีสุนัขพันธ์อัลเซเชียนอาศัยอยู่ภายในกรงในที่ดินแห่งนั้น แต่จะถูกปล่อยออกมานอกกรงในเวลากลางคืน โดยที่มีประตูรั้วด้านหนึ่งมีข้อความเตือนซึ่งเป็นตัวอักษรขนาดใหญ่เขียนไว้ว่า “ระวังสุนัขดุ“ เพื่อนชายของโจทก์มีรถยนต์จอดทิ้งไว้ในที่ดินดังกล่าว และได้รับอนุญาตให้เข้าไว้ในบริเวณดังกล่าวได้ ในคืนหนึ่งโจทก์ได้ตามเพื่อนชายเข้าไปข้างใน ซึ่งโจทก์เองก็ทราบดีอยู่แล้วว่าในบริเวณดังกล่าวมีสุนัขดุอาศัยอยู่ และโจทก์ถูกสุนัขกระโจนใส่และถูกทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บสาหัส โจทก์จึงฟ้องจำเลยตามมาตรา 2 (2) ของ The Animal Act 1971 จำเลยได้กล่าวอ้างเหตุยกเว้นความรับผิดภายใต้มาตรา 5 ศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินว่า ที่ดินดังกล่าวเป็นที่ซึ่งไม่ไร้เหตุผลที่จะมีสุนัขเฝ้ายาม ดังนั้น โจทก์จึงเป็นผู้บุกรุก (Trespasser) และจำเลยก็ได้รับยกเว้นความรับผิดตามมาตรา 5 (3) นอกจากนี้ โจทก์ยังทราบด้วยว่าสุนัขถูกปล่อยไว้ในพื้นที่ดังกล่าว และได้เห็นป้ายคำเตือน “ระวังสุนัขดุ” รวมถึงโจทก์เองก็สมัครใจที่จะยอมรับความเสี่ยงภัยนั้นเอง

คดี Wallace v. Newton [1982] 1 W.L.R. 375 คดีนี้โจทก์เป็นคนเลี้ยงม้าของจำเลย โจทก์มีหน้าที่ดูแลม้าซึ่งทราบดีอยู่แล้วว่าขี้หงุดหงิด ขณะที่โจทก์ได้บรรทุกม้าขึ้นบนรถบรรทุกนั้น ม้าเกิดอาการก้าวร้าวและกระโดดไปข้างหน้าเป็นผลให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บที่แขน การกล่าวอ้างตามมาตรา 2 (2) นั้น โจทก์ไม่จำต้องพิสูจน์ว่าม้านั้นมีนิสัยดุร้ายจะทำร้ายบุคคลอื่น แต่เพียงแค่พิสูจน์ว่ามันแสดงนิสัยที่แตกต่างจากม้าตัวอื่นๆทั่วๆไปเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว

---

[95] [1928] 1 K.B.571.

[96] [1964] 1 Q.B.249, 259.

(ก) ความหมายของสัตว์ไม่อันตราย

ตามพระราชบัญญัติมิได้กำหนดนิยามไว้ดังเช่นกรณีของสัตว์อันตราย ดังนั้น ก็น่าจะหมายความถึงสัตว์ประเภทต่างๆ ที่ไม่เข้านิยามของสัตว์อันตรายนั่นเอง เช่น สุนัขไม่ใช่สัตว์อันตราย เพราะโดยปกติแล้วมันถูกนำมาเลี้ยงบนเกาะอังกฤษ[97]

(ข) บุคคลผู้ต้องรับผิด

ตามมาตรา 2 (2) กำหนดตัวบุคคลผู้ต้องรับผิดคือ ผู้ดูแลสัตว์ (keeper) ซึ่งก็มีนิยามตามมาตรา 6 (3) เหมือนเช่นกรณีของความรับผิดอันเกิดจากสัตว์อันตรายที่กล่าวไปแล้วข้างต้น กล่าวคือ เป็นผู้เป็นเจ้าของหรือครอบครองสัตว์ หรือเป็นหัวหน้าของครัวเรือนที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปีเป็นเจ้าของหรือครอบครองสัตว์นั้น รวมถึงผู้ที่เป็นผู้ดูแลสัตว์อยู่เดิมในกรณีที่สัตว์นั้นพ้นจากการถูกเป็นเจ้าของหรือถูกครอบครองของบุคคลนั้น และยังไม่มีบุคคลอื่นเข้ามาเป็นผู้ดูแลแทน

2.) เหตุยกเว้นความรับผิด

เหตุยกเว้นของความรับผิดกรณีสัตว์ไม่อันตรายมีบัญญัติไว้ตามมาตรา 5 เช่นเดียวกับเหตุยกเว้นในความรับผิดอันเกิดจากสัตว์อันตราย กล่าวคือ

(ก) ความผิดของผู้เสียหายนั้นเอง

ตามมาตรา 5 (1) ซึ่งกำหนดว่าผู้ดูแลสัตว์ไม่ต้องรับผิดในความเสียหายอย่างใดๆ ถ้าความเสียหายเกิดจากความผิดของผู้เสียหายฝ่ายเดียว พึงสังเกตว่าเหตุยกเว้นประการนี้จะต้องเป็นความผิดของผู้เสียหายแต่เพียงฝ่ายเดียว หรือทั้งสิ้นเท่านั้น หากผู้ดูแลสัตว์มีส่วนผิดอยู่ด้วยแล้ว จะต้องไปพิจารณาตาม The Law Reform (Contributory Negligence) Act 1945

(ข) หลักความยินยอมไม่ทำให้เป็นละเมิด (Volenti non fit injuria)

ตามมาตรา 5 (2) ซึ่งกำหนดว่าผู้ดูแลสัตว์ไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 2 ในความเสียหายอย่างใดๆ ถ้าผู้เสียหายสมัครใจเสี่ยงภัยเอง

(ค) กรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้บุกรุก (Trespasser)

ตามมาตรา 5 (3) ซึ่งกำหนดว่าผู้ดูแลสัตว์ไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 2 ต่อผู้บุกรุกสำหรับความเสียหายอย่างใดๆอันเกิดจากสัตว์ที่เลี้ยงอยู่ในสถานที่หรือสิ่งปลูกสร้างนั้น ถ้าพิสูจน์ได้ว่าสัตว์นั้นไม่ได้เลี้ยงไว้ ณ ที่นั้นเพื่อการคุ้มครองคนหรือสิ่งของ (มาตรา 5 (3) (a)) หรือถ้าสัตว์

---

[97] David Oughton and John Lowry, Law of Tort, 2nd ed. (London: Blackstone Press Limited, 2002), p.147.

นั้นเลี้ยงไว้เพื่อคุ้มครองคนหรือสิ่งของ การเลี้ยงไว้เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้นมีความสมเหตุสมผล (มาตรา 5 (3) (b))

สำหรับเหตุยกเว้นจากการกระทำของบุคคลที่สาม (Act of third person) หรือหลักการของ Act of God นั้น ไม่ปรากฏตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัตินี้ จึงไม่สามารถยกขึ้นกล่าวอ้างได้[98]

2.2.2.3 ความรับผิดอันเกิดจากการบุกรุกของปศุสัตว์ (Trespassing Livestock)

สำหรับความรับผิดอันเกิดจากการบุกรุกของปศุสัตว์นี้ถือว่าเป็นรูปแบบของความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ที่เก่าแก่มากรูปแบบหนึ่งซึ่งวางหลักมาจากหลักในคดี Ryland v. Fletcher โดยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 ได้ยกเลิกหลัก Common law rule ที่มีมาแต่เดิม ซึ่งความรับผิดอันเกิดจากการบุกรุกของปศุสัตว์เดิมนั้นเป็นความรับผิดที่มีความจำกัด ซึ่งเป็นคดีอาจฟ้องโดยตัวของมันเอง (per se) โดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงความเสียหาย และข้อต่อสู้ก็ไม่จำต้องชัดแจ้ง

1.) หลักเกณฑ์ความรับผิด

ความรับผิดอันเกิดจากการบุกรุกของปศุสัตว์มีกำหนดไว้โดยเฉพาะอยู่ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 ดังนี้

มาตรา 4[99] บัญญัติว่า

---

[98] The Late R.F.V. Heuston, R.A.Buckley, *supra note 84,* p.330.

[99] Section 4 “(1) Where livestock belonging to any person strays on to land in the ownership or occupation of another and—

(a) damage is done by the livestock to the land or to any property on it which is in the ownership or possession of the other person; or

(b) any expenses are reasonably incurred by that other person in keeping the livestock while it cannot be restored to the person to whom it belongs or while it is detained in pursuance of section 7 of this Act, or in ascertaining to whom it belongs, the person to whom the livestock belongs is liable for the damage or expenses, except as otherwise provided by this Act.

(2) For the purposes of this section any livestock belongs to the person in whose possession it is.”

"(1) หากปศุสัตว์ของบุคคลใดได้หลุดเข้าไปในที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์หรือในครอบครองของบุคคลอื่น และ

(a) ปศุสัตว์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อที่ดินหรือทรัพย์สินบนที่ดินนั้น หรือ

(b) หากมีค่าใช้จ่ายอันอันสมควรจากการที่บุคคลอื่นดูแลปศุสัตว์นั้นไว้ในระหว่างที่ยังไม่สามารถส่งคืนแก่เจ้าของได้ หรือในระหว่างการกักตัวสัตว์ไว้เพื่อติดตามหาเจ้าของตามมาตรา 7 หรือค่าใช้จ่ายในการสืบหาตัวเจ้าของ

เจ้าของปศุสัตว์จะต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าว เว้นแต่จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัติ

(2) ตามความมุ่งหมายของมาตรานี้ ปศุสัตว์ที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลใดถือว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของ"

ข้อพิจารณามาตรา 4 นี้มีด้วยกัน 2 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก ความรับผิดนี้เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ดังนั้น โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ดูแลปศุสัตว์ได้รู้ถึงแนวโน้มว่าปศุสัตว์ของตนจะเพ่นพ่านหรือพลัดหลงไป

ประการที่สอง ตามมาตรานี้ไม่รวมถึงความรับผิดต่อความเสียหายต่อร่างกาย หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ในกรณีเช่นว่านั้น โจทก์จะต้องอาศัยมาตรา 2 (2)11 หรือหลัก Common law ในการฟ้องคดี[100] ซึ่งก็คือการพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อ (Negligence) ของผู้ดูแลปศุสัตว์นั่นเอง ดังนั้น ความรับผิดต่อผู้โดยสารบนทางหลวงที่ได้รับความเสียหายจากปศุสัตว์ที่พลัดหลงมาจากที่ดินที่อยู่ติดกันขึ้นมายังทางหลวง ในกรณีนี้จึงไม่ใช่ความรับผิดโดยเคร่งครัด แต่ใช้หลักประมาทเลินเล่อ (Negligence) แทน[101]

---

[100] John Cooke, *supra note 84,* p.355.

[101] Simon Deakin, Angus Johnston, and Basil Markesinis, Tort Law, 5th ed. (Oxford: Clarendon Press, 2003), p.551.

(ก) ความหมายของคำว่าปศุสัตว์ (Livestock)

มีนิยามคำว่าปศุสัตว์อยู่ในมาตรา 11[102] และรวมถึง วัวควาย ม้า ลา ล่อ แกะ แพะ สัตว์ปีกจำพวกเป็ด ไก่ และกวางที่มีสภาพไม่ดุร้าย อย่างไรก็ตาม บทนิยามนี้ไม่รวมถึงสุนัขและแมว

(ข) บุคคลผู้ต้องรับผิด

ตามมาตรา 4 เจ้าของปศุสัตว์จะต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหาย และตามมาตรา 4 (2) ยังได้กำหนดขยายความบุคคลผู้เป็นเจ้าของซึ่งจะต้องรับผิดออกไปอีก กล่าวคือ หากปศุสัตว์อยู่ในความครอบครองของบุคคลใดถือว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของด้วย

2.) เหตุยกเว้นความรับผิด

สำหรับเหตุยกเว้นของหลักความรับผิดอันเกิดจากการบุกรุกของปศุสัตว์ ตามหลักการเดิมว่าด้วยเรื่อง Cattle-trespass นั้น อาจจะอ้างการกระทำของบุคคลที่สามได้ เช่น ได้เปิดประตูทิ้งเอาไว้ เป็นต้น แต่ปัจจุบัน ข้อยกเว้นดังกล่าวเป็นอันใช้ไม่ได้แล้ว[103] จะต้องมาพิจารณาตามบทบัญญัติตามมาตรา 5 (5) และ (6) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 กล่าวคือ

(ก) ความผิดของผู้เสียหายเอง

ซึ่งตามมาตรา 5 (6)[104] บัญญัติว่า “ในการยกเว้นความรับผิดตามมาตรา 4 ไม่ถือว่าความเสียหายเกิดจากผู้เสียหายเพียงเพราะว่าเขาอาจป้องกันมันได้โดยการกั้นรั้ว แต่บุคคลนั้นจะไม่ต้องรับผิดหากพิสูจน์ได้ว่าสัตว์จะไม่หลุดเข้าไป ถ้าบุคคลผู้มีผลประโยชน์ในที่ดินมีหน้าที่ต้องทำรั้ว หากแต่เขาแต่ไม่ทำ”

---

[102] Section 11 "livestock" means cattle, horses, asses, mules, hinnies, sheep, pigs, goats and poultry, and also deer not in the wild state and, in sections 3 and 9, also, while in captivity, pheasants, partridges and grouse;…”

[103] The Late R.F.V. Heuston, R.A.Buckley, *supra note 85,* p.332.

[104] Section 5 (6) “In determining whether any liability for damage under section 4 of this Act is excluded by subsection (1) of this section the damage shall not be treated as due to the fault of the person suffering it by reason only that he could have prevented it by fencing; but a person is not liable under that section where it is proved that the straying of the livestock on to the land would not have occurred but for a breach by any other person, being a person having an interest in the land, of a duty to fence.”

สำหรับเหตุยกเว้นตามมาตรา 5 (6) นั้นจะต้องพิจารณาประกอบไปกับมาตรา 5 (1) กรณีดังกล่าวโดยปกติแล้วถือว่าตามกฎหมายอังกฤษไม่มีหน้าที่โดยทั่วไปที่จะต้องล้อมรั้ว แต่หากว่ามีหน้าที่จากการกำหนดให้โจทก์ล้อมรั้ว แล้วโจทก์ไม่ยอมปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าว และสัตว์ของจำเลยได้เข้าไปยังที่ดินของโจทก์นั้น ถือเป็นเหตุยกเว้นตามมาตรา 5 (6) ซึ่งจำเลยไม่ต้องรับผิด

หากผู้เสียหายมีส่วนประมาท ก็จะต้องไปพิจารณาตาม The Law Reform (Contributory Negligence) Act 1945 ด้วย

(ข) ปศุสัตว์นั้นพลัดหลงมาจากทางหลวง (Straying from the highway)

เป็นกรณีที่ปศุสัตว์พลัดหลงจากทางหลวงไปยังที่ดิน ซึ่งตามมาตรา 5 (5)[105] บัญญัติว่า "บุคคลจะไม่มีความรับผิดตามมาตรา 4 หากปศุสัตว์หลงพลัดเข้าไปจากทางหลวงและแสดงให้ปรากฏว่ามีสิทธิใช้ทางหลวงนั้นได้โดยชอบด้วยกฎหมาย"

เหตุยกเว้นตามมาตรา 5 (5) นั้นมีที่มาจากหลัก Common law เดิม โดยมีแนวความคิดว่าบุคคลผู้ขี่ปศุสัตว์ไปบนถนนหลวงนั้นจะต้องรับผิดแต่เฉพาะกรณีที่มีความผิดเท่านั้น กรณีนี้ผู้ครอบครองที่ดินซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับทางหลวงจะได้รับการสันนิษฐานว่าได้ยอมรับความเสี่ยงซึ่งมักเกิดขึ้นตามธรรมดาที่จะมีการผ่านทางจากการจราจรตามทางหลวง[106] นอกจากนี้ ความรับผิดอันเกิดจากปศุสัตว์นั้น ผู้โดยสารบนทางหลวงที่ได้รับความเสียหายจากปศุสัตว์ที่พลัดหลงมาจากที่ดินที่อยู่ติดกันขึ้นมายังทางหลวง ความรับผิดในกรณีนี้ก็ใช้หลักประมาทเลินเล่อ (Negligence) ด้วย[107]

กรณีที่ได้กล่าวไปแล้วเป็นเรื่องเกี่ยวกับปศุสัตว์กับทางหลวง นอกจากนี้ใน The Animal Act 1971 นั้น ยังได้มีการบัญญัติถึงกรณีสัตว์กับทางหลวงในกรณีอื่นเอาไว้อีกด้วย ซึ่งเป็นกรณีของสัตว์อื่นทั่วๆไป ไม่ได้เจาะจงถึงปศุสัตว์ และสัตว์นั้นได้พลัดหลงจากที่ดินขึ้นมาบนทางหลวงดังนี้

---

[105] Section 5 (5) "A person is not liable under section 4 of this Act where the livestock strayed from a highway and its presence there was a lawful use of the highway."

[106] The Late R.F.V. Heuston, R.A.Buckley, *supra note 85,* p.332.

[107] Simon Deakin, Angus Johnston, and Basil Markesinis, *supra note 101,* p.551.

กรณีที่สัตว์ไปเดินพลัดหลงขึ้นมาบนทางหลวง (Animals straying on to highway)

กรณีนี้เป็นเรื่องที่สัตว์พลัดหลงหรือร่อนเร่จากที่ดินไปยังทางหลวง ซึ่งตามหลัก Common law นั้นไม่มีการกำหนดความรับผิดในกรณีที่สัตว์ได้หลบหนีจากที่ดินขึ้นไปบนทางหลวงและได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้ใช้ทางหลวง[108] แต่หลังจากมีปัญหาเกี่ยวกับการจราจรเพิ่มมากขึ้นก็ได้มีการกำหนดความรับผิดไว้[109] ตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ. 1971 เป็นเรื่องหน้าที่ซึ่งจะต้องป้องกันความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ที่หลงขึ้นมาบนถนนหลวง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

มาตรา 8[110] “กรณีที่สัตว์ไปเดินพลัดหลงขึ้นไปบนทางหลวง

(1) กฎเกณฑ์ตามหลัก Common Law เกี่ยวกับความรับผิดในความเสียหายจากความประมาทเลินเล่อที่ยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่บุคคลมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อป้องกันความเสียหายจากสัตว์ที่พลัดหลง ให้ถือว่าสิ้นผลตามกฎหมายนี้

(2) ถ้าความเสียหายเกิดจากสัตว์ที่พลัดหลงจากที่ดินที่ไม่มีรั้วไปสู่ทางหลวง ไม่ถือว่าผู้นำสัตว์ไปไว้ในที่นั้นผิดหน้าที่ในการดูแลเพียงเพราะเขาได้นำสัตว์ไปไว้ที่แห่งนั้น ถ้า

(a) ที่ดินนั้นเป็นที่สาธารณะ หรือเป็นที่ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ปกติไม่มีประเพณีการกั้นรั้วหรือเป็นทุ่งหญ้าของเมืองหรือหมู่บ้าน และ

---

[108] Paul L.Bradbury, Brenda N. Barrett, Cases and statutes on Tort, 3rd ed. (London: Sweet & Maxwell, 1984), p 51.

[109] John Cooke, *supra note 84,* p.356.

[110] Section 8 “(1) So much of the rules of the common law relating to liability for negligence as excludes or restricts the duty which a person might owe to others to take such care as is reasonable to see that damage is not caused by animals straying on to a highway is hereby abolished.

(2) Where damage is caused by animals straying from unfenced land to a highway a person who placed them on the land shall not be regarded as having committed a breach of the duty to take care by reason only of placing them there if—

(a) the land is common land, or is land situated in an area where fencing is not customary, or is a town or village green; and

(b) he had a right to place the animals on that land.”

(b) เขามีสิทธิที่จะนำสัตว์ไปไว้ ณ ที่แห่งนั้น”

ความรับผิดตามมาตรานี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความประมาทเลินเล่อ (Negligence) และศาลจะได้พิจารณาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่ดูสมเหตุสมผล ไม่ว่าจะเป็นความเป็นไปได้ในการกั้นรั้ว ธรรมชาติของสัตว์ จำนวนของจราจรบนทางหลวง และในท้องถิ่นนั้นมีจารีตประเพณีในการล้อมรั้วหรือไม่ โดยปกติไม่มีหน้าที่โดยทั่วไปที่จะให้เจ้าของที่ดินต้องทำการล้อมรั้วกักขังสัตว์ของตน

เช่นตัวอย่างคดี Davies v. Davies [1975] Q.B.172 จำเลยทำงานอยู่ในฟาร์ม (โดยมีมารดาเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์) ซึ่งอยู่ติดกับที่สาธารณประโยชน์ โดยจำเลยเป็นเจ้าของแกะฝูงหนึ่งและคอยดูแลแกะให้แทะเล็มหญ้าอยู่ในฟาร์ม โดยมีมารดาซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทั้งหมด คอยดูแลวัวและแกะให้แทะเล็มหญ้าอยู่ในที่สาธารณประโยชน์ และแกะของจำเลยก็แทะเล็มหญ้าอยู่ในที่สาธารณประโยชน์แห่งนี้ด้วย ซึ่งตอนเกิดเหตุ โจทก์ได้ขับรถมาตามทางปกติโดยไม่มีความผิด แล้วเกิดไปชนกับแกะ โจทก์ต่อสู้ว่าจำเลยป้องกันมิให้แกะมาเพ่นพ่านอยู่ในบริเวณทางหลวงไม่สำเร็จและไม่มีข้อต่อสู้ภายใต้มาตรา 8 (2) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 (The Animal Act 1971) เนื่องจากมารดาของจำเลยเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในฟาร์มแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นผู้ที่มีสิทธิที่จะเคลื่อนย้ายสัตว์ไปยังที่สาธารณประโยชน์ แต่ศาลตัดสินว่าตามมาตรานี้ ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทั้ง 2 คนซึ่งได้รับสิทธิในการเคลื่อนย้ายสัตว์ไปยังที่สาธารณประโยชน์ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ได้รับอนุญาตจากผู้ถือกรรมสิทธิ์ให้นำสัตว์ไปไว้ ณ ที่แห่งนั้น

2.2.2.4 <u>ความรับผิดพิเศษสำหรับความเสียหายอันเกิดจากสุนัข</u>

1.) <u>หลักเกณฑ์ความรับผิด</u>

พระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 ได้กำหนดความรับผิดไว้เฉพาะสำหรับกรณีความเสียหายอันเกิดจากสุนัขไว้ 2 มาตรา อย่างไรก็ตาม ตามพระราชบัญญัตินี้ก็เป็นเพียงกรณีที่สุนัขทำอันตรายต่อปศุสัตว์เท่านั้น ดังนี้

มาตรา 3[111] บัญญัติว่า “ถ้าสุนัขฆ่าหรือทำอันตรายต่อปศุสัตว์ เจ้าของต้องรับผิด เว้นแต่กฎหมายนี้กำหนดเป็นอย่างอื่น”

---

[111] Section 3 “Where a dog causes damage by killing or injuring livestock, any person who is a keeper of the dog is liable for the damage, except as otherwise provided by this Act.”

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในกรณีที่ปศุสัตว์ถูกทำอันตรายหรือถูกฆ่าโดยสุนัขตัวใด บุคคลผู้ต้องรับผิดก็คือผู้ซึ่งเป็นเจ้าของสุนัขนั้นนั่นเอง ข้อที่ควรพิจารณาก็คือ กฎหมายมิได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “สุนัข” ไว้แต่อย่างใด ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นสุนัขพันธุ์ที่มีลักษณะดุร้ายหรือพันธุ์ธรรมดา ก็ถือได้ว่าอยู่ภายในความหมายของคำว่า “สุนัข” ภายใต้บทบัญญัติมาตรานี้

2.) <u>เหตุยกเว้นความรับผิด</u>

(ก) ความผิดของผู้เสียหาย

เหตุยกเว้นความรับผิดก็ต้องเป็นไปตามมาตรา 5 (1) กล่าวคือ เป็นความผิดของผู้เสียหายเองแต่ฝ่ายเดียว นอกจากนี้ ยังมีเหตุยกเว้นไว้โดยเฉพาะตามมาตรา 5 (4)[112] กล่าวคือ กรณีที่สัตว์นั้นถูกฆ่าหรือถูกทำร้ายในที่ดินที่สัตว์นั้นหลงเข้าไป และสุนัขนั้นเป็นของเจ้าของที่ดินหรือเจ้าของที่ดินยอมให้สุนัขเข้าไป

(ข) สิทธิในการป้องกันของเจ้าของปศุสัตว์

มีบัญญัติไว้ตามมาตรา 9 ดังนี้

“(1) การฆ่าหรือทำร้ายสุนัขถือเป็นการป้องกัน ถ้าจำเลยพิสูจน์ได้ว่า

(a) ทำเพื่อคุ้มครองปศุสัตว์ และมีอำนาจคุ้มครองปศุสัตว์นั้น และ

(b) ภายใน 48 ชั่วโมงหลังฆ่าหรือทำร้าย จำเลยได้แจ้งตำรวจในท้องที่

(2) สำหรับมาตรานี้ ถือว่าบุคคลผู้มีอำนาจคุ้มครองสัตว์เฉพาะในกรณีที่

(a) สัตว์หรือที่ดินที่สัตว์อยู่เป็นของคนนั้น หรือบุคคลอื่นที่ให้อำนาจบุคคลนั้นกระทำการ และ

(b) ไม่มีพฤติการณ์ที่ยกเว้นความรับผิดในกรณีที่สุนัขฆ่าหรือทำร้ายปศุสัตว์ตามมาตรา 5 (4)

(3) ภายใต้อนุมาตรา (4) ถือว่าการฆ่าหรือทำร้ายสุนัขเป็นไปเพื่อคุ้มครองปศุสัตว์เฉพาะในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

(a) สุนัขทำให้สัตว์หวาดกลัว หรือจะทำให้สัตว์หวาดกลัว และไม่มีวิธีป้องกันวิธีอื่น หรือ

---

[112] Section 5 (4) “A person is not liable under section 3 of this Act if the livestock was killed or injured on land on to which it had strayed and either the dog belonged to the occupier or its presence on the land was authorised by the occupier.”

(b) สุนัขทำให้สัตว์กลัวแล้ว แต่ไม่มีบุคคลควบคุม และไม่อาจรู้แน่ชัดได้ว่าใครเป็นเจ้าของ

(4) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรานี้ ถือว่าเงื่อนไขของแต่ละวรรคตามมาตรานี้เกิดขึ้นแล้ว ถ้าจำเลยเชื่อว่าเงื่อนไขนั้นมีอยู่จริงและมีเหตุอันควรเชื่อดังกล่าว

(5) สำหรับมาตรานี้

(a) ถือว่าสัตว์เป็นของผู้มีกรรมสิทธิ์หรือมีการครอบครอง

(b) ที่ดินเป็นของผู้ครอบครอง”

ตามกฎหมายอังกฤษ พระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 (The Animal Act 1971) ทำให้เกิดความชัดเจนที่ว่ากฎหมายต้องการเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการเคลื่อนไหวของสัตว์ ดังนั้น เหตุสุดวิสัยที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ หรือเกิดจากการกระทำของมนุษย์ไม่อาจจะใช้เป็นข้อต่อสู้เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ตามบทบัญญัตินี้ได้เลย เหตุยกเว้นต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดในมาตรา 5 แต่หากลักษณะของความผิดไม่สามารถปรับเข้ากับกฎหมายฉบับนี้ได้ ก็ให้กลับไปใช้หลักกฎหมายความรับผิดทางละเมิดตามหลักทั่วไป[113]

2.2.3 <u>ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสุนัขตามพระราชบัญญัติอื่น</u>

นอกจากหลักความรับผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 (The Animal Act 1971) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์โยทั่วๆไปที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้ว ประเทศอังกฤษยังมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับสุนัขเพิ่มเติมขึ้นมาโดยเฉพาะอยู่หลายฉบับอีกด้วย เช่น

1.) The Dogs Acts 1871, 1906 Amendment 1928

ตามพระราชบัญญัตินี้มีกำหนดว่าสุนัขทุกตัวจะต้องมีปลอกคอระบุชื่อและที่อยู่ของเจ้าของสุนัข และจะต้องมีเชือกสำหรับจูงเมื่ออยู่ในสถานที่สาธารณะ และกรณีสุนัขเร่ร่อนจรจัดเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมีอำนาจเข้าจัดการได้

---

[113] สมปอง เลิศอาภานนท์, “เหตุสุดวิสัยในทางแพ่ง: ศึกษากรณีการปรับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิด,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น.145.

2.) The Guard Dog Act 1975

ตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดว่าจะมีการใช้สุนัขเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินหรือบุคคลได้ต่อเมื่อผู้ดูแลสุนัขจะต้องปรากฏอยู่ในสถานที่แห่งนั้นและได้ควบคุมสุนัขนั้นไว้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังต้องมีการแสดงป้ายเตือนว่ามีสุนัขอยู่ในสถานที่นั้นด้วย

3.) The Dog (Protection of Livestock) Act 1953

4.) The Dangerous Dog Act 1989, 1991 Amendment 1997

พระราชบัญญัตินี้ได้กล่าวถึงสายพันธุ์สุนัขที่ถือเป็นสุนัขอันตรายที่ต้องควบคุม คือ พันธุ์ Pit Bull Terrier, พันธุ์ Japanese Tosa, พันธุ์ Dogo Argentino และพันธุ์ Fila Braziliero ซึ่งเจ้าของสุนัขจะต้องควบคุมสุนัขของตนอย่างเข้มงวด รวมทั้งจะต้องใช้ที่ครอบปากและใช้เชือกจูงตลอดเวลาเมื่ออยู่ในที่สาธารณะ และมีการกำหนดความรับผิดทางอาญาของเจ้าของสัตว์ไว้ในพระราชบัญญัตินี้ด้วย เนื้อหาอีกส่วนหนึ่งได้กล่าวถึงการปละละเลยสุนัขในฤดูผสมพันธุ์ซึ่งถือเป็นความผิดทางอาญา รวมถึงคดีความเสียหายใดๆที่เกิดขึ้นหรือความกลัวว่าจะเกิดความเสียหายขึ้นภายใต้พระราชบัญญัตินี้เจ้าของสุนัขจะถูกตัดสินว่ามีความผิดหากมีสุนัขไม่ว่าจะเป็นสุนัขที่ผิดกฎหมาย (Illegal dog) หรือสุนัขที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ด้วยเหตุผลนี้ เจ้าของจะต้องรับผิดในทางอาญา โดยต้องระวางโทษปรับไม่เกิน £ 5000 และจำคุกไม่เกิน 6 เดือน รวมทั้งสุนัขตัวนั้นอาจจะต้องถูกกำจัดด้วย

2.2 ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

เดิมประเทศสหรัฐอเมริกาใช้หลัก Common law rule อยู่บ้างในแต่ละมลรัฐ สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกานั้น แต่ละมลรัฐมีอำนาจที่จะออกกฎหมายขึ้นบังคับใช้ภายในมลรัฐของตนได้ ซึ่งจะมีทั้งกฎหมายในระดับมลรัฐ (State) หรือกฎหมายในลำดับที่รองลงไปในแต่ละพื้นที่ เช่น County, City อย่างไรก็ตาม หากมลรัฐใดที่มิได้บัญญัติกฎหมายหรือไม่มีคำพิพากษาของศาล (Case law) ที่วางหลักไว้โดยเฉพาะก็อาจจะมาพิจารณาหลักทั่วไปใน Restatement of the Law[114] โดยในหมวดหมู่ที่เกี่ยวกับละเมิดนั้นก็จะอยู่ในส่วนที่เรียกว่า Restatement (Second) of Torts

---

[114] Bryan A. Garner (Ed. In Chief), Black's Law Dictionary, 8th ed. (The United States of America: Thomson Business, 2004), p.1339. อธิบายว่าเป็นการจัดหรือรวบรวมกฎหมายจารีตประเพณีของสหรัฐอเมริกาให้เป็นหมวดหมู่โดย The American Law Institute และ

มีข้อสังเกตเพิ่มเติมจากการศึกษาสำหรับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาคือ ประเทศนี้มักจะให้ความสำคัญกับกรณีของความเสียหายที่เกิดจากสุนัขกัด (Dog bite) มากกว่ากรณีของสัตว์ประเภทอื่นๆ เนื่องจากแต่ละปีมีคดีความที่เกี่ยวกับสุนัขค่อนข้างมาก จึงมักปรากฏกฎหมายหรือกฎเกณฑ์เฉพาะที่ใช้กับสุนัขอยู่ด้วยในแต่ละมลรัฐ

2.2.1 หลักเกณฑ์ตาม Restatement (Second) of Torts[115]

ใน Restatement (Second) of Torts (Rest. 2d of Torts) ได้แยกชนิดของสัตว์และบัญญัตินิยามไว้ใน § 506[116] ดังนี้

1.) สัตว์ป่า (Wild Animal) หมายถึง สัตว์ที่โดยปกติมิได้นำมาใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ ในเวลาและในสถานที่ซึ่งได้เลี้ยงมัน

2.) สัตว์เลี้ยง (Domestic Animal) หมายถึง สัตว์ที่โดยปกติได้นำมาใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ ในเวลาและในสถานที่ซึ่งได้เลี้ยงมัน

การให้คำจำกัดความดังกล่าว ทำให้สัตว์ซึ่งเป็นสัตว์ป่าในสถานที่หนึ่ง อาจถือว่าเป็นสัตว์เลี้ยงในอีกสถานที่หนึ่งก็ได้ เช่น ช้างถือเป็นสัตว์ป่าในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ แต่อาจถือเป็นสัตว์เลี้ยงในประเทศพม่า เป็นต้น[117]

ได้ใช้เป็นบทบัญญัติกลางเพื่ออ้างอิง แต่แม้ว่าใน the Restatements มักจะกล่าวอ้างถึงคดีและความเห็นประกอบ แต่ก็ไม่ผูกมัดศาลในการตัดสินคดี จนกว่าศาลสูงสุดในเขตอำนาจนั้นจะได้มีการรับเอาไปใช้ในฐานะเป็นกฎหมาย.

[115] Marc A. Franklin, Gilbert Law Summaries: Torts, 19th ed. (Chicago, Ill.: Harcourt Brace Jovanovich Legal and Professional Publications, 1991), pp.135-137.

[116] Rest. 2d of Torts, § 506 "(1) A wild animal as that term is used in this Restatement is an animal that is not by custom devoted to the service of mankind at the time and in the place in which it is kept.

(2) A domestic animal as that term is used in this Restatement is an animal that is by custom devoted to the service of mankind at the time and in the place in which it is kept."

2.2.1.1 ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์เลี้ยง (Domestic Animal)

Restatement (Second) of Torts ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นได้แยกประเภทของสัตว์ออกเป็นสัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่า ในส่วนของสัตว์เลี้ยงนั้น ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดแยกออกไปตามแต่ละประเภท ดังนี้

1.) ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์เลี้ยง (รวมถึงปศุสัตว์) ซึ่งเป็นที่ทราบว่ามีแนวโน้มที่เป็นอันตราย (Harm Done by Abnormally Dangerous Domestic Animal)

(ก) ความหมายของสัตว์เลี้ยง (Domestic Animal)

Rest. 2d of Torts, § 506 ได้กำหนดนิยามไว้ว่า สัตว์เลี้ยง (Domestic Animal) หมายถึง สัตว์ที่โดยปกติได้นำมาใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ ในเวลาและในสถานที่ซึ่งได้เลี้ยงมัน

(ข) บุคคลผู้ต้องรับผิด

Rest. 2d of Torts, § 509[118] กำหนดว่า ผู้ครอบครอง (possessor) สัตว์เลี้ยงซึ่งตนได้รู้อยู่แล้วว่าสัตว์ของตนมีแนวโน้มที่จะเป็นอันตรายนั้นมีความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict liability) ในความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น *ซึ่งเป็นผลมาจากแนวโน้มที่เป็นอันตรายดังกล่าว* ถึงแม้ว่าจะได้ใช้ความระมัดระวังในการป้องกันความเสียหายอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม เหตุผลก็คือแม้ว่าเจ้าของจะได้ทราบถึงแนวโน้มความเป็นอันตรายของสัตว์อยู่แล้ว แต่ก็ยังเลี้ยงไว้เพื่อใช้ประโยชน์จากสัตว์นั้นก็ย่อมต้องรับความเสี่ยงที่เพิ่มเข้าไป

(ค) ข้อจำกัดความรับผิด

กรณีที่สัตว์นั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นอันตราย ถือเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัดก็จริง แต่ก็มีข้อจำกัดว่า ความเสียหายนั้นจะต้องเป็นผลมาจาก “ความรู้” ว่าสัตว์นั้นมีแนวโน้มที่เป็นอันตราย

---

[117] Cary Grace, “Feral Horses and Tort Law: Is a Captured, Gentled, and Trained Mustang Considered Wild or Domestic for Purposes of the Dangerous Propensity Doctrine?”. <http://asci.uvm.edu/equine/law/horselaw/mustang.htm>

[118] Rest. 2d of Torts, § 509 “(1) A possessor of a domestic animal that he knows or has reason to know has dangerous propensities abnormal to its class, is subject to liability for harm done by the animal to another, although he has exercised the utmost care to prevent it from doing the harm.

(2) This liability is limited to harm that results from the abnormally dangerous propensity of which the possessor knows or has reason to know.”

หรืออาจกล่าวได้ว่า ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) นั้นใช้กับความเสียหายอัน *เนื่องมาจาก*ความรู้ถึงแนวโน้มความเป็นอันตรายของสัตว์เท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น ความเสียหายอันเกิดจากความรู้ว่าม้าตัวนั้นบังคับควบคุมได้ยากนั้นอาจจะไม่เพียงพอต่อการกำหนดความรับผิดโดยเคร่งครัด หากม้าได้ไปกัดบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เนื่องจากได้รับรู้ว่าควบคุมได้ยากก็จริง แต่มิได้หมายความว่าได้รู้ว่าม้าอาจจะกัดผู้อื่นด้วย (Greeley v. Jameson)[119]

2.) <u>ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์เลี้ยงโดยปราศจากการรับรู้ว่าสัตว์นั้นอาจมีแนวโน้มก่อให้เกิดความเสียหาย</u>

ผู้ครอบครองสัตว์ที่ไม่เคยมีประวัติแสดงลักษณะที่ดุร้ายเป็นอันตรายมาก่อน ไม่ถือเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด ตราบเท่าที่ผู้ครอบครองสัตว์ได้ปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง (due care) เป็นอย่างดี (ซึ่งหากเขามิได้ปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง เขาอาจต้องรับผิดสำหรับความประมาทเลินเล่อ (Negligence) ได้) นอกจากนี้ ยังมีกฎเกณฑ์สำหรับสุนัขโดยเฉพาะที่ว่า “สุนัขทุกตัวที่แต่ก่อนได้ประพฤติปฏิบัติตัวดี จะได้รับสิทธิที่จะกัดผู้อื่นโดยเจ้าของไม่ต้องรับผิดได้หนึ่งครั้ง (One Free Bite)” ก็คือ เฉพาะแต่กรณีที่เจ้าของมีเหตุผลที่จะรู้ได้ว่าสุนัขของตนมีนิสัยโน้มเอียงว่าดุร้ายเท่านั้นจึงจะถือเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด

ข้อยกเว้นของกฎเกณฑ์ดังกล่าว คือ หากมีกฎหมายเกี่ยวกับ Dog bite กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น กล่าวคือ กฎหมายในหลายมลรัฐได้ปฏิเสธกฎ “One Free Bite” ซึ่งใช้สำหรับสุนัขนี้ โดยได้กำหนดว่า เจ้าของสุนัขนั้นจะต้องรับผิดอย่างเคร่งครัดต่อความเสียหายอันเกิดจากการถูกสุนัขกัด (ยกเว้นความเสียหายทางทรัพย์สิน) แม้ว่าสุนัขตัวนั้นๆ จะ*ไม่*ถูกรับรู้มาก่อนว่ามีพฤติกรรมที่ดุร้ายก็ตาม (เช่น ใน California Civil Code, Section 3342) และในบางมลรัฐก็ปฏิเสธหลักการนี้โดยทางคำพิพากษา (Case law)

นอกจากนี้ มีข้อสังเกตอีกว่าหากกฎหมายมิได้จำกัดเพียง “การกัด” (biting) ก็อาจจะปรับใช้บทบัญญัตินี้ด้วยแม้ว่าจะไม่มีการสัมผัสกันก็ตาม เช่น กรณีที่ P ถอยหลังจากการโจมตีของสุนัขและล้มลง (Henry v. Brown)[120] แม้สุนัขไม่ได้กัด P แต่ความเสียหายจากการล้มดังกล่าวเจ้าของสุนัขก็ต้องรับผิด

---

[119] 164 N.E. 385 (Mass. 1929).

[120] 495 A.2d 324 (Maine 1985).

3.) ความรับผิดต่อการรุกล้ำของปศุสัตว์ (Liability for Trespass by Livestock)

(ก) ความหมายของปศุสัตว์ (Livestock)

ในส่วนอธิบายของ Rest. 2d of Torts, § 504 ได้อธิบายนิยามของคำว่าปศุสัตว์ว่า "ปศุสัตว์" หมายถึง สัตว์ใดๆ ก็ตามที่มีเลี้ยงไว้ในครอบครัวซึ่งควบคุมค่อนข้างง่าย เช่น ม้า โค กระบือ หมู และแกะ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงสัตว์เลี้ยงภายในบ้าน (household pets)

(ข) บุคคลผู้ต้องรับผิด

ตาม Rest. 2d of Torts, § 504[121] กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ผู้ครอบครองปศุสัตว์ (possessor) ที่ล่วงล้ำเข้าไปในที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น มีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) สำหรับความเสียหายในการล่วงล้ำดังกล่าว และต่อความเสียหายใดๆ อันเกิดจากปศุสัตว์ในครอบครอง แม้ว่าผู้ครอบครองปศุสัตว์นั้นจะได้ใช้ความระมัดระวังในการป้องกันไม่ให้ปศุสัตว์บุกรุกเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม

แต่เดิมนั้น เจ้าของจะต้องจงใจพาสัตว์เข้าไปในที่ดินของบุคคลอื่น กล่าวคือ เจ้าของต้องมีความผิด (Fault) แต่ปัจจุบันถือว่าการรุกล้ำของปศุสัตว์เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict

---

[121] Rest. 2d of Torts, § 504 "(1) Except as stated in Subsections (3) and (4), a possessor of livestock intruding upon the land of another is subject to liability for the intrusion although he has exercised the utmost care to prevent them from intruding.

(2) The liability stated in Subsection (1) extends to any harm to the land or to its possessor or a member of his household, or their chattels, which might reasonably be expected to result from the intrusion of livestock.

(3) The liability stated in Subsection (1) does not extend to harm

(a) not reasonably to be expected from the intrusion;

(b) done by animals straying onto abutting land while driven on the highway; or

(c) brought about by the unexpectable operation of a force of nature, action of another animal or intentional, reckless or negligent conduct of a third person.

(4) A possessor of land who fails to erect and maintain a fence required by the applicable common law or by statute to prevent the intrusion of livestock, can not recover under the rule stated in Subsection (1)."

liability) โดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของเจ้าของปศุสัตว์อีกต่อไป อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อยกเว้นซึ่งต้องพิจารณาเป็นแต่ละคดีๆไป เช่น กรณีที่เจ้าของปศุสัตว์มีสิทธิใช้ถนน เป็นต้น

2.2.1.2 ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ป่า (Wild Animal)

(ก) ความหมายของสัตว์ป่า (Wild Animal)

Rest. 2d of Torts, § 506 ได้กำหนดนิยามไว้ว่า สัตว์ป่า (Wild Animal) หมายถึง สัตว์ที่โดยปกติมิได้นำมาใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ ในเวลาและในสถานที่ซึ่งได้เลี้ยงมัน

(ข) บุคคลผู้ต้องรับผิด

Rest. 2d of Torts, § 507[122] กำหนดว่า ผู้ครอบครอง (possessor) สัตว์ป่ามีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ป่าเหล่านั้น ซึ่งมี*พฤติกรรมดุร้ายโดยชาติกำเนิด* ถึงแม้ว่าผู้ครอบครองจะได้ใช้ความระมัดระวังในการคุมขังสัตว์หรือป้องกันความเสียหายอย่างที่สุดแล้วก็ตาม

สำหรับกรณีของสัตว์ป่านั้นจะแตกต่างจากสัตว์เลี้ยง กล่าวคือ ความรู้ว่าสัตว์นั้นมีแนวโน้มเป็นอันตราย (Scienter) นั้นไม่มีความจำเป็นสำหรับการพิจารณา เนื่องจากสัตว์ป่าเหล่านั้นถือว่ามีพฤติกรรมดุร้ายแต่กำเนิดอยู่แล้ว หากว่าความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากนิสัยหรือธรรมชาติที่มีความดุร้ายโดยปกติของสัตว์นั้น ก็ถือเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม มีข้อพิจารณาว่าจะมีความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากความดุร้ายซึ่งโดยปกติของสัตว์ประเภท (class) นั้นๆจะก่อให้เกิดขึ้นได้เท่านั้น เช่น ผู้ครอบครองหมีต้องรับผิดในความเสียหายอันจากการกัดหรือการตะครุบของหมี แม้ว่าจะเป็นหมีที่เชื่องเพียงใดก็ตาม ในขณะเดียวกันหากหมีตัวนั้นได้หลบหนีไปแล้วไปนอนหลับอยู่บนทางหลวง แล้วปรากฏว่ามีรถที่ขับมาอย่างระมัดระวังในเวลากลางคืนมาชนเข้าได้รับความเสียหาย เช่นนี้ ผู้ครอบครองหมีไม่ต้องรับผิดในความประมาทในการดูแลของตน

---

[122] Rest. 2d of Torts, § 507 “(1) A possessor of a wild animal is subject to liability to another for harm done by the animal to the other, his person, land or chattels, although the possessor has exercised the utmost care to confine the animal, or otherwise prevent it from doing harm.

(2) This liability is limited to harm that results from a dangerous propensity that is characteristic of wild animals of the particular class, or of which the possessor knows or has reason to know.”

ส่วนความรับผิดที่เกิดจากการรุกล้ำของปศุสัตว์ (Trespass by livestock) ซึ่งอยู่ในความหมายของสัตว์เลี้ยงดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หากนำมาประยุกต์ใช้กับสัตว์ป่าแล้ว โดยไม่คำนึงถึงหลัก Scienter จำเลยก็น่าจะมีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ต่อการบุกรุกของสัตว์ป่าที่ตนครอบครองเช่นกัน

(ค) เหตุยกเว้นความรับผิด

เหตุยกเว้นความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ป่ามีได้ในกรณีที่สัตว์ป่านั้นถูกเลี้ยงดูภายใต้หน้าที่ของภาครัฐหรือทางราชการ (เช่น ในสวนสัตว์ หรือระหว่างการขนส่งโดยผู้รับทำการขนส่งสาธารณะ) ไม่ถือว่าเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด แต่จะใช้หลักการพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อ (Negligence) แทน ถึงแม้ว่าจำเลยจะถูกฟ้องว่าจะต้องใช้ระดับความระมัดระวังอย่างสูงก็ตาม (Cowden v. Bear Country, Inc.)[123] และดู Rest. 2d of Torts, § 517

2.2.1.3 บุคคลซึ่งได้รับความคุ้มครอง

ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) จะนำมาใช้อย่างชัดแจ้งในกรณีที่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์ซึ่งเกิดในสถานที่สาธารณะ อย่างไรก็ตาม หากเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นในสถานที่ของจำเลย การจะอ้างว่าเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัดหรือไม่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับสถานะ (status) ของผู้เสียหาย

1.) แขกผู้ได้รับเชิญ ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามา (Invitees, licensees)

Rest. 2d of Torts, § 513[124] หากผู้เป็นเจ้าของที่ดินได้เลี้ยงสัตว์ป่าหรือสัตว์เลี้ยงอันตรายไว้ในที่ดิน เจ้าของที่ดินจะต้องรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) อย่างชัดแจ้งต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น กรณีที่โจทก์ได้เข้ามาในที่ดินด้วยความยินยอมโดยชัดแจ้งหรือโดยจำกัดจากจำเลยผู้เป็นเจ้าของที่ดิน เช่น ได้รับเชิญในฐานะแขก หรือในฐานะผู้เยี่ยมเยือนทางธุรกิจ (McLane v. Northwest Gas Co.)[125]

---

[123] 382 F. Supp. 1321 (D.S.D. 1974).

[124] Rest. 2d of Torts, § 513 “The possessor of a wild animal or an abnormally dangerous domestic animal who keeps it upon land in his possession, is subject to strict liability to persons coming upon the land in the exercise of a privilege whether derived from his consent to their entry or otherwise.”

[125] 467 P.2d 635 (Or.1970).

2.) ผู้บุกรุก (Trespassers)

ศาลส่วนใหญ่มักจะตัดสินว่าความรับผิดโดยเคร่งครัดไม่นำมาใช้กับผู้บุกรุกหรือบุคคลที่มิได้รับอนุญาต ซึ่งเจ้าของไม่รู้หรือไม่อาจคาดหมายถึงการปรากฏตัวของเขาได้ ดังนั้น หากสัตว์ไปก่อความเสียหาย ผู้บุกรุกย่อมไม่ได้รับการเยียวยาใดๆ (Rest. 2d of Torts, § 511)

อย่างไรก็ตาม หากการปรากฏตัวของผู้บุกรุกนั้นมีการรับรู้มาก่อน หลักความรับผิดจากการประมาทเลินเล่อ (Negligence) จะถูกนำมาใช้แทน

กรณีของผู้บุกรุกนี้ มีข้อจำกัดเพิ่มเติมอีก ดังนี้

(ก) กรณีที่ความเสียหายเกิดจากสุนัขเฝ้าบ้านที่มีความดุร้าย เจ้าของที่ดินก็อาจจะต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสุนัขเฝ้าบ้านของตน ถึงแม้ว่าจะไม่รับรู้ถึงการปรากฏตัวของผู้บุกรุกก็ตาม เว้นแต่ได้มีการทำป้ายเตือนอย่างเหมาะสมว่าสถานที่นี้มีสุนัขเฝ้าอยู่ (Rest. 2d of Torts, § 516) ซึ่งเหตุผลก็คือ การที่เจ้าของที่ดินใช้สุนัขเช่นว่านั้นในการปกป้องทรัพย์สินก็จะคล้ายกับการใช้เครื่องมือกลไกในการปกป้องทรัพย์สินนั่นเอง ดังนั้น จึงต้องมีป้ายเตือนที่เหมาะสม ไม่เช่นนั้นเจ้าของที่ดินจะต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เว้นแต่ผู้บุกรุกกระทำการข่มขู่ว่าจะทำอันตรายต่อชีวิต หรือทำร้ายร่างกายอันตรายสาหัส

(ข) กรณีผู้บุกรุกที่คาดเห็นได้ กล่าวคือ กรณีที่เจ้าของที่ดินสามารถคาดเห็นถึงการบุกรุกทรัพย์สินได้ เช่น ผู้บุกรุกเป็นเด็กซึ่งเจ้าของคาดเห็นถึงการปรากฏตัวของเขา ในกรณีนี้ เจ้าของที่ดินนั้นยังคงต้องมีความรับผิดโดยเคร่งครัดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เว้นแต่จะได้มีคำเตือนอย่างเหมาะสมว่ามีสัตว์อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว (Rest. 2d of Torts, § 512)

2.2.1 กฎหมายของมลรัฐมินเนโซต้า (Minnesota)

2.2.1.1 หลักเกณฑ์ความรับผิด

(ก) ความหมายและประเภทของคำว่าสัตว์

สำหรับมลรัฐมินเนโซต้านั้นไม่พบกฎหมายที่บัญญัติมาเพื่อใช้กับสัตว์ป่าและสัตว์เลี้ยงโดยเฉพาะ จึงอาจพิจารณานิยามและการแยกประเภทของสัตว์ได้ตาม Rest. 2d of Torts, § 506 ซึ่งได้แบ่งแยกประเภทของสัตว์ออกเป็นสัตว์ป่าและสัตว์เลี้ยง

มีข้อสังเกตว่า ส่วนมากคดีความที่มีการฟ้องร้องกันในมลรัฐมินเนโซต้า คือกรณีที่เกี่ยวกับสุนัขกัด (Dog bite) รวมไปถึงสัตว์เลี้ยงชนิดอื่น เช่น หนู แมว หรือแม้แต่นกก็ตาม ที่

สามารถกัดคนได้ นอกจากนี้ แม้แต่สัตว์ที่ไม่ใช่สัตว์ที่มีไว้เพื่อเป็นสัตว์เลี้ยง เช่น แมวขนาดใหญ่ที่โดยมากพบในป่ากัดเด็ก เจ้าของก็จะต้องรับผิด เป็นต้น[126]

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวกับสุนัข มลรัฐมินเนโซต้ามีกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการดูแลสุนัขไว้ใน Minnesota Statute Agriculture ด้วย เช่น กำหนดให้ต้องมีการฉีดวัคซีนแก่สุนัข (มาตรา 35.68) กำหนดห้ามสุนัขที่ไม่ได้ใส่ที่ครอบปากออกไปวิ่งเล่นในเมืองโดยไร้ซึ่งเจ้าของหรือผู้ดูแล (มาตรา 35.69) เจ้าของหรือผู้ดูแลจะต้องรับผิดในกรณีที่สุนัขของตนไปกัดหรือทำร้ายผู้อื่น (มาตรา 346.51) เป็นต้น

(ข) ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์

ความเสียหายที่เจ้าของสัตว์หรือผู้ดูแลสัตว์ต้องรับผิดตามกฎหมายของมลรัฐมินเนโซต้านั้น ครอบคลุมทั้งการบาดเจ็บทางร่างกายและอาการที่ไม่ปรากฏทางกายภาพ[127]

ความเสียหายอาการบาดเจ็บทางร่างกาย ได้แก่ การรักษาอาการบาดเจ็บกรณีมีบาดแผล แผลเป็น รวมไปถึงค่ายาตามใบสั่งของแพทย์ นอกจากนี้ยังมีความเสียหายทางจิตใจ ได้แก่ ความกลัวที่จะติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าหรือโรคอื่นๆ ความกลัวในระยะยาว ค่าที่ต้องทนเจ็บปวดทรมาน ความวิตกกังวลทางจิตใจ[128] เป็นต้น

(ค) บุคคลผู้ต้องรับผิด

บุคคลที่ต้องรับผิดตามกฎหมายของมลรัฐมินเนโซต้านั้น ได้แก่ เจ้าของสัตว์ (Owner) หรือผู้ดูแลสัตว์ (Keeper)[129]

2.2.1.2 เหตุยกเว้นความรับผิด

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาบางมลรัฐจะยกเว้นความรับผิดแก่เจ้าของ หากเป็นกรณีที่สัตว์ก่อความเสียหายเป็นครั้งแรกโดยที่เจ้าของหรือผู้ดูแลสัตว์ไม่ได้ล่วงรู้มาก่อนว่าสัตว์นั้นอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าว แต่มลรัฐมินเนโซต้านั้นไม่ยอมรับหลักการยกเว้นความรับผิดดังกล่าว ดังนั้น แม้สัตว์นั้นจะก่อความเสียหายเป็นครั้งแรกก็ตาม เจ้าของสัตว์หรือผู้ดูแลสัตว์นั้นก็จะต้องรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict liability) ตราบใดที่ผู้ต้องเสียหายมิได้มีส่วนในการกระทำ

---

[126] <http://www.jperrylae.com/PersonalinjuryPC.shtml>

[127] *Ibid.*

[128] <http://www.twincitiespensonalinjurylawyer.com/personal-injury-attorney.html>

[129] *Ibid.*

ความผิด เช่น ผู้เสียหายได้บุกรุกเข้าไปในที่ของเจ้าของหรือผู้ดูแลสัตว์ ผู้เสียหายยั่วสัตว์หรือทรมานสัตว์[130] ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กฎหมายของมลรัฐมินเนโซต้าจะยอมรับเหตุยกเว้นความผิดเพียงประการเดียว คือ กรณีที่สัตว์ไปก่อความเสียหายโดยที่ผู้ต้องเสียหายมีส่วนในความผิด

นอกจากนี้ ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ในความเสียหายอันเกิดจากสุนัขนั้น ไม่ใช้กับสุนัขตำรวจ (Hyatt v. Anoka Police Department)[131]

2.2.2 กฎหมายของมลรัฐเท็กซัส (Texas)

มลรัฐเท็กซัสมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับผิดในการละเมิดอันเกิดจากสัตว์ป่าที่เป็นอันตราย (Dangerous Wild Animals) สัตว์เลี้ยง (Domestic Animals)[132] และกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับสุนัข

2.2.2.1 หลักเกณฑ์ความรับผิด

(ก) ความหมายและประเภทของคำว่าสัตว์

นอกจากคำนิยามคำว่าสัตว์ป่า และสัตว์เลี้ยงที่พบใน Rest. 2d of Torts, § 506 แล้ว กฎหมายของมลรัฐเท็กซัสยังมีบทบัญญัติเฉพาะซึ่งได้มีการนิยาม “สัตว์ป่าที่เป็นอันตราย” (Dangerous Wild Animals) ไว้ใน The Texas Health and Safety Code มาตรา 822.101. เรื่อง Definitions ใน (4) ว่าหมายถึง สิงโต เสือ แมวเสือ สิงโตภูเขา เสือดาว เสือชีต้า เสือจากัวร์ บ็อบแคท แมวป่า แมวแอฟริกา แกะคาราคัล ไฮยีน่า หมี หมาป่า หมาใน ลิงบาบูน ลิงชิมแปนซี ลิงอุรังอุตัง หรือสัตว์ผสมที่มีสายพันธุ์จากที่กล่าว

กรณี “สัตว์เลี้ยง” (Domestic Animals) ไม่ได้มีการนิยามไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกันกับสัตว์ป่าที่เป็นอันตราย (Dangerous Wild Animal) เนื่องจากอยู่นอกขอบเขตใช้บังคับของกฎหมายดังกล่าว แต่ในความหมายโดยทั่วไปแล้วก็น่าจะได้แก่สัตว์ทั่วไปที่ถูกนำมาเลี้ยงในบ้านเรือนนั่นเอง

(ข) ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์

ได้แก่ สภาพความบาดเจ็บภายนอกทั่วไปที่เกิดขึ้นจากการที่ถูกสัตว์ทำร้ายโดยตรง นอกจากนี้ยังรวมไปถึงผลโดยตรงจากการที่ถูกสัตว์ทำร้าย แม้ไม่ได้ทำร้ายถูกเนื้อตัวร่างกายของ

---

[130] *Ibid.*

[131] 691 N.W.2d 824 (Minn. 2005).

[132] <http://www.animallaw.info/statutes/stustx882_101.htm>

เหยื่อจริงๆ แต่จากการที่สัตว์งับ เห่า หรือแสดงกิริยาอาการที่แสดงถึงความก้าวร้าวเป็นเหตุให้เหยื่อได้รับบาดเจ็บ เช่น การที่สุนัขเห่าและกระโจนเข้าใส่ แม้ไม่ถูกตัวเหยื่อแต่เป็นเหตุให้เหยื่อเสียหลักและได้รับบาดเจ็บที่ข้อเท้า ผู้ที่เป็นเจ้าของก็ต้องรับผิดเช่นกัน

(ค) บุคคลผู้ต้องรับผิด

กฎหมายของมลรัฐเท็กซัส ใน The Texas Health and Safety Code มาตรา 822.110. กำหนดไว้ว่าเจ้าของ (Owner) สัตว์ป่าอันตรายมีหน้าที่ต้องแจ้งแก่หน่วยงานทะเบียนสัตว์ภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากที่สัตว์ไปทำร้ายผู้อื่น หรือต้องแจ้งทันทีที่สัตว์ป่าอันตรายได้หลบหนีไป รวมทั้งจะต้องรับผิดในค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการติดตามสัตว์ป่าอันตรายที่หลบหนีไป

โดยมาตรา 822.101. (5) [133] ได้ให้นิยามของคำว่าเจ้าของสัตว์ (Owner) ไว้ว่าได้แก่ ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ผู้ดูแลรักษา หรือควบคุมสัตว์ป่าอันตราย

2.2.2.2 เหตุยกเว้นความรับผิด

กฎหมายของมลรัฐเท็กซัสกำหนดหน้าที่ของเจ้าของสัตว์เอาไว้ว่าจะต้องดูแลสัตว์อย่างเหมาะสมกับสภาพของสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่อยู่ในชายคาและนอกชายคา ถ้าไม่ปฏิบัติให้เหมาะสมแล้วก็อาจจะต้องรับผิด[134]

ในเรื่องความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ของมลรัฐเท็กซัสนั้น ได้แบ่งพื้นฐานความรับผิดออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1.) ความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ป่าอันตราย (Dangerous Wild Animal)

ในกรณีของสัตว์ป่านั้น กฎหมายของมลรัฐเท็กซัสนั้นกำหนดให้เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ซึ่งเจ้าของสัตว์ป่า เช่น สิงโต เสือ ฯลฯ ถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าได้รู้ถึงความโน้มเอียงของสัตว์ที่จะมีความดุร้าย เจ้าของสัตว์จะต้องรับผิดอย่างเคร่งครัดในสัญชาตญาณของสัตว์ โดยที่ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความรู้ของเจ้าของสัตว์เกี่ยวกับความดุร้ายของสัตว์นั้น

สัตว์ป่าที่เป็นอันตรายนี้ เจ้าของสัตว์มีความรับผิดอันเป็นความรับผิดตามธรรมเนียมปฏิบัติในการบาดเจ็บอันเกิดจากการทำร้ายของสัตว์ดังกล่าวไม่ว่าสัตว์นั้นจะเป็นที่รู้กันว่าดุร้าย

---

[133] § 822.101. (5) ""Owner" means any person who owns, harbors, or has custody or control of a dangerous wild animal."

[134] <http://www.flemingattorneys.com/CM/FSDP/PracticeCenter/Personal-Injury-General.asp?focus=topic&id=3>

หรือไม่ เพราะมีแนวโน้มเป็นธรรมดาอยู่แล้วว่าสัตว์จำพวกนี้อาจกลับคืนสู่สัญชาตญาณเดิมได้ แม้ว่าจะได้รับการฝึกอย่างดีหรือถูกทำให้เชื่องเพียงใดก็ตาม

มีผู้กล่าวว่า เจ้าของสัตว์ป่ามีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) สำหรับความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ แต่อย่างไรก็ตาม ความรับผิดโดยเคร่งครัดอาจไม่นำมาใช้ถ้าสัตว์ได้ทำร้ายคนในขณะที่มันได้ถูกขังหรือถูกกักกันอยู่ในสถานที่ของเจ้าของสัตว์ (ซึ่งก็ต้องพิจารณาเป็นกรณีๆไป) และกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายนั้นเร้าหรือแหย่สัตว์ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เหตุยกเว้นความรับผิดในความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ตามกฎหมายของมลรัฐเท็กซัส คือ กรณีที่เป็นความผิดของผู้เสียหายเอง ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ผู้เสียหายบุกรุกหรือเข้าไปในทรัพย์สินของเจ้าของสัตว์โดยไม่ถูกกฎหมาย[135] และกรณีที่ผู้เสียหายเร้าหรือแหย่สัตว์

2.) <u>ความเสียหายอันเกิดจากสัตว์เลี้ยง</u> (Domestic Animal)

กรณีของสัตว์เลี้ยงจะไม่มีข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าของสัตว์ได้รู้ถึงความโน้มเอียงในความดุร้ายของสัตว์ แต่จะใช้หลักความประมาท (Negligence) โดยต้องพิจารณาว่าใครเป็นผู้ประมาทในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์นั้น ถ้าผู้เสียหายมีส่วนประมาทด้วยก็ต้องเฉลี่ยค่าเสียหายกันไปตามส่วน โดยการพิสูจน์ถึงการมีส่วนในความประมาทนั้นกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของของเจ้าของสัตว์ที่จะต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายรู้ถึงความดุร้ายของสัตว์อยู่แล้วและผู้เสียหายได้ไปเร้าหรือยั่วสัตว์โดยการไปอยู่ในที่อันตรายโดยสมัครใจและโดยไม่จำเป็น เช่น กรณีที่เจ้าของสัตว์ได้มีการเตือนว่าสัตว์ดุร้ายหรือขี้ตกใจหรือเตือนด้วยข้อความในทำนองดังกล่าว แต่ผู้เสียหายไม่ใส่ใจ ผู้เสียหายก็ไม่อาจเรียกค่าเสียหายได้

แต่อย่างไรก็ตาม หลักความประมาท (Negligence) อาจเปลี่ยนเป็นหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) เช่นเดียวกับกรณีสัตว์ป่าดุร้ายได้ หากผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ดังต่อไปนี้

ก.) สัตว์นั้นมีความดุร้าย และ

ข.) เจ้าของสัตว์หรือผู้ดูแลได้รู้อยู่แล้วถึงความดุร้ายของสัตว์นั้น และ

ค.) ความเสียหายเกิดขึ้นจากความดุร้ายของสัตว์นั้น

หากผู้เสียหายพิสูจน์ได้ดังนี้ เจ้าของสัตว์ก็จะต้องรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict liability) อาจสรุปได้ว่า เจ้าของอาจจะต้องรับผิดไม่ว่าสถานการณ์ใดก็ตามหากเจ้าของนั้นมีความรู้ว่าสัตว์ของตนมีความดุร้ายและยากต่อการควบคุม ซึ่งเจ้าของสามารถป้องกันสัตว์ของตนจากสาธารณะ

---

[135] <http://recenter.tamu.edu/pdf/1042.pdf>

ได้ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าบุคคลผู้ครอบครองสุนัขพันธุ์ Pit bull ซึ่งเป็นสายพันธุ์ดุ มีแนวโน้มที่จะทำร้ายผู้อื่นได้ เจ้าของก็ควรที่ขังสุนัขไว้ในบ้าน หรือถ้าจะอยู่นอกบ้านก็ควรเป็นที่ที่สุนัขไม่สามารถหลบหนีไปได้ ถ้าเจ้าของไม่มีสามัญสำนึกในการป้องกันนี้ เจ้าของก็จะมีความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่หากเจ้าของไม่รู้ถึงความดุร้ายดังกล่าว ก็จะใช้หลักความประมาทเลินเล่อ (Negligence) แทน

3.) <u>ความเสียหายอันเกิดจากสุนัข</u>[136]

มลรัฐเท็กซัสเป็นมลรัฐที่ยังคงยอมรับหลักการเก่าแก่และล้าสมัยในเรื่อง “One bite rule” กล่าวคือ หากสุนัขได้กัดผู้อื่นเป็นครั้งแรก เจ้าของสุนัขไม่ต้องรับผิด เนื่องจากถือว่าสุนัขไม่มีประวัติทำร้ายคนมาก่อน เจ้าของจึงไม่รู้ถึงความดุร้ายของสุนัขนั้น ดังนั้น เจ้าของสุนัขจะต้องรับผิดก็ต่อเมื่อผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ได้ว่า

ก.) เจ้าของสุนัขรู้ว่าสุนัขมีประวัติเคยกัดผู้อื่นมาก่อน หรือสุนัขนั้นมีนิสัยอันตรายที่จะกัดผู้อื่น หรือ

ข.) ความเสียหายนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ที่ดูแลสุนัข หรือ

ค.) ความเสียหายนั้นเกิดจากการฝ่าฝืนกฎหมายของเจ้าของ เช่น ปล่อยสุนัขให้อยู่นอกความควบคุม หรือ

ง.) เจ้าของสุนัขจงใจใช้สุนัขก่อความเสียหาย

หากผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้ตามหลักเกณฑ์ในการระมัดระวังถึงอันตรายข้างต้น ผู้เสียหายก็จะต้องใช้หลักความประมาทเลินเล่อ (Negligence)

มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่ากฎหมายมลรัฐเท็กซัสอนุญาตให้ฆ่าสุนัขที่กำลังทำร้ายสัตว์เลี้ยงได้โดยปราศจากความรับผิด หากการทำร้ายดังกล่าวกำลังดำเนินอยู่ จวนจะเกิด หรือเพิ่งเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ข้อยกเว้นนี้ไม่ใช้กับกรณีสุนัขล่ากวางหรือสัตว์อื่นที่มิใช่สัตว์เลี้ยง (Bueckner v. Hamel)[137]

---

[136] Dog Bite Law. <http://www.dogbitelaw.com/PAGES/Texas.htm>

[137] 886 S.W.2d 368 (Tex. App.1994).

2.2.3 กฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California)

2.2.3.1 หลักเกณฑ์ความรับผิด

(ก) ความหมายและประเภทของคำว่าสัตว์

กฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนียไม่ได้มีการบัญญัติคำนิยามของคำว่าสัตว์เอาไว้ แต่ได้มีการแยกความรับผิดตามประเภทของสัตว์ต่างๆ ไว้ดังนี้

1) สัตว์ป่า ผู้เลี้ยงสัตว์ป่ามีมาตรฐานในการระมัดระวังอย่างสูงที่สุด สืบเนื่องมาจากอันตรายโดยกำเนิด และสัญชาตญาณที่ไม่อาจคาดหมายได้ของสัตว์ป่า เจ้าของจึงมีความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict liability) เว้นแต่กรณีของสวนสัตว์หรือองค์กรที่ได้รับอนุญาตให้เลี้ยงสัตว์ป่าเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและเพื่อการบันเทิง โดยทั่วไปไม่ต้องรับผิดโดยเคร่งครัด แต่ให้ใช้หลักความผิดอันเนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อ (Negligence)

2) สัตว์เลี้ยงอื่นๆ (นอกจากสุนัข) มลรัฐแคลิฟอร์เนียก็เป็นเช่นเดียวกับมลรัฐส่วนใหญ่ ซึ่งไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ใช้บังคับกับสัตว์เลี้ยงอื่นๆ นอกเหนือจากสุนัข ดังนั้น จึงใช้หลักความประมาทเลินเล่อ (Negligence) ในการฟ้องคดี เช่น การกล่าวอ้างว่าเจ้าของม้าได้รู้อยู่ว่าม้าของตนมักจะเตะคนแปลกหน้า ดังนั้น เจ้าของม้ามีหน้าที่ที่จะต้องปกป้องบุคคลอื่นจากม้านั้น หากไม่ปฏิบัติ จะต้องรับผิด

สำหรับการถูกสัตว์อื่นที่มิใช่สุนัขทำร้าย เจ้าของ (Owner) และผู้ดูแล (Keeper) สัตว์อาจจะต้องรับผิดจากการกระทำของสัตว์นั้นด้วย ซึ่งจะไม่นำบทบัญญัติว่าด้วยสุนัขกัด (Dog bite statute) มาใช้ และเหยื่อที่ได้รับบาดเจ็บจะต้องพิสูจน์ได้ว่า เจ้าของหรือผู้ดูแลได้ทราบหรือควรทราบถึงพฤติกรรมที่เป็นอันตรายของสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เป็นเหยื่อจะต้องพิสูจน์ว่า

ก.) จำเลยเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ดูแลหรือเป็นผู้ควบคุมสัตว์นั้น และ

ข.) สัตว์นั้นมีนิสัยหรือมีแนวโน้มที่เป็นอันตรายผิดปกติ และ

ค.) เจ้าของได้ทราบหรือควรทราบถึงธรรมชาติหรือแนวโน้มพฤติกรรมของสัตว์ และ

ง.) โจทก์เป็นผู้ถูกทำร้าย และ

จ.) ธรรมชาติหรือแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นอันตรายของสัตว์นั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำอันตรายโจทก์

ที่มลรัฐแคลิฟอร์เนีย มีการปฏิบัติตามหลัก Common Law ว่าด้วยเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) เกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงซึ่งเป็นที่ทราบถึงพฤติกรรมที่เป็น

อันตรายและดุร้ายของสัตว์นั้น[138] แนวโน้มของสัตว์เลี้ยงซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดอันตรายนั้น ถือว่าเป็นสัตว์ที่มีอันตรายและดุร้าย[139] ผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยงจะต้องรับผิด ไม่ว่าผู้ครอบครองจะให้ความใส่ใจในการป้องกันอันตรายจากสัตว์ดังกล่าวมากน้อยเพียงใดก็ตาม ถ้าผู้ครอบครองนั้นได้ทราบหรือควรทราบถึงพฤติกรรมที่เป็นอันตรายของสัตว์นั้นที่ผิดปกติไปจากสัตว์ในกลุ่มเดียวกัน[140]

อย่างไรก็ตาม แม้เจ้าของหรือผู้ดูแลสัตว์ไม่ทราบถึงนิสัยที่เป็นอันตรายของสัตว์นั้น เจ้าของก็ยังคงต้องรับผิดอันเนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อ (Negligence) อยู่ดี ในสถานการณ์นี้ การกระทำหรือการละเว้นกระทำของเจ้าของหรือผู้ดูแลสัตว์จะเป็นมูลเหตุในการรับผิด ตัวอย่างเช่น การรับผิดโดยประมาทอาจจะมีการหยิบยกขึ้นมา หากเจ้าของหรือผู้ดูแลปล่อยปละละเลยสัตว์ หรือควบคุมดูแลสัตว์โดยไม่มีประสิทธิภาพ หรือฝ่าฝืนกฎหมายควบคุมสัตว์ หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

3) สุนัข มลรัฐแคลิฟอร์เนียมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสุนัขโดยเฉพาะใน California Civil Code มาตรา 3342-3342.5 ซึ่งกำหนดความรับผิดแก่เจ้าของสุนัขไว้โดยเฉพาะ โดยกำหนดให้เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) และไม่นำกฎ “one bite rule” มาใช้ด้วย อย่างไรก็ตาม ความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ไม่นำมาใช้กับกรณีสุนัขที่ใช้ในงานของกองทัพหรือสุนัขของทางราชการ

สำหรับมลรัฐที่ไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการกัดของสุนัขโดยเฉพาะ ก็จะใช้หลักของความประมาทเลินเล่อ (Negligence) ซึ่งผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ว่าเจ้าของได้รู้หรือควรจะรู้ว่าสุนัขนั้นอันตรายและอาจทำร้ายคนอื่น

(ข) <u>ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์</u>

อาจเป็นความเสียหายอย่างใดๆ ที่สัตว์ได้ก่อให้เกิดขึ้น โดยผู้เสียหายอาจจะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ดังนี้

1) ค่าใช้จ่ายทางการแพทย์
2) ค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ในอนาคต
3) การสูญเสียรายได้

---

[138] Drake v. Dean (1993) 15 Cal. App.4th 915, 921.

[139] Talizin v. Oak Creek Riding Club (1990) 176 Cal.App.2d 429, 432.

[140] Restatement (Second) of Torts, § 509.

4) ค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถประกอบการงาน

5) ความเจ็บปวดและความทรมาน

6) ความเสียหายในทรัพย์สิน

(ค) <u>บุคคลผู้ต้องรับผิด</u>

1) เจ้าของสัตว์

2) ผู้เลี้ยงดู หรือผู้ที่ให้ที่อยู่อาศัยแก่สัตว์

3) เจ้าของที่ดิน ในบางพื้นที่หากเขาได้รู้ว่าสัตว์นั้นอยู่ในที่ดินของตน ได้รู้ว่าสัตว์มีนิสัยอันตราย

4) รัฐบาล ในบางสถานการณ์รัฐบาลอาจตกเป็นจำเลยในกรณีของสุนัขกัด ตัวอย่างเช่น ถ้าสุนัขตำรวจทำร้ายร่างกายบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และไม่มีเหตุอันควรในการใช้กำลังดังกล่าว

2.2.3.2 <u>เหตุยกเว้นความรับผิด</u>

เหตุยกเว้นความรับผิดในความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ตามกฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย คือ กรณีที่เป็นความผิดของผู้เสียหายเอง ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ผู้เสียหายบุกรุกหรือเข้าไปในทรัพย์สินของเจ้าของสัตว์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และกรณีที่ผู้เสียหายเร้าหรือแหย่สัตว์[141]

---

[141] <http://www.tozeriaw.com/animal_liability.html>